

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra primární a preprimární pedagogiky

Bakalářská práce

Rok v mateřské škole s lidovou písní

Vypracoval: Lenka Venhodová
Vedoucí práce: PaedDr. Alena Váchová

České Budějovice 2023

Prohlašuji,

že jsem autorem této kvalifikační práce a že jsem ji vypracovala pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu použitých zdrojů.

V Českých Budějovicích dne

Lenka Venhodová

Poděkování

Chtěla bych poděkovat mé vedoucí bakalářské práce PaedDr. Aleně Váchové, za odborné vedení, cenné rady, trpělivost, vstřícnost, lidský přístup, věnovaný čas a za vedení bakalářské práce. Poděkování patří ředitelce a učitelkám mateřské školy, díky kterým jsem mohla praktickou část realizovat, byly mi velkou oporou a pomocí při mé praktické části bakalářské práce. Dále bych chtěla poděkovat své rodině a svým blízkým za podporu, trpělivost a pochopení. Nakonec bych chtěla poděkovat dětem, které to se mnou „táhly“. Byly mi neskutečnou podporou a radostí při mé práci. Jejich nápady mě naplňovaly a obohacily.

ÚVOD

Pro svou bakalářskou práci jsem si zvolila téma lidová hudba v mateřské škole, zaměřená na realizaci v mateřské škole během čtyř ročních období. Hudbě se věnuji od malička. Už jako malá, jsem milovala poslouchat hudbu a broukat si přitom s ní, ať to byly jakékoliv žánry. Naplňuje mě, dokáže mi pomoci při kterékoliv situaci. Sedm let jsem se věnovala hře na klavír a zpěvu se věnuji snad od malička, je to celý můj život. Lidové písně jsou mým dětstvím, vyrůstala jsem na nich.

Když se podívám na dnešní dobu, všímám si spíše umělé hudby. Kolem sebe mám dost „maminek“, které spíše používají dětské umělé písně než lidové.

Po prvních zkušenostech v mateřské škole jsem zjistila, jak celý proces vzdělávání vlastně funguje. V některých mateřských školách místy lidová hudba zařazená do tematického celku byla, ale ne samozřejmostí každého tématu.

V dětech se při těchto činnostech rozvíjí hravost, cit k rytmu, koordinace pohybu, dýchání, manipulační dovednosti. Hudba dokáže v dětech podpořit duševní pohodu a psychiku. Je také vhodným pomocníkem při řečových schopnostech a jazykových dovednostech.

V teoretické části se zaměřuji na lidovou píseň obecně, pěvecké činnosti v mateřské škole, propojení lidových písní s ostatními hudebními činnostmi (poslechovými, instrumentálními a hudebně pohybovými) a možnostmi využití lidové písně ve všech oblastech vzdělávacího obsahu rámcového programu. Věnuji se plánování ve třídě mateřské školy a evaluaci tematických celků.

Cílem mé bakalářské práce je sestavit program, který je postavený na práci s lidovými písněmi a jejich využití ve všech oblastech rámcového vzdělávacího programu. Dále vybrané písně zrealizuji v mateřské škole a posléze její realizaci vyhodnotím.

Abstrakt

Bakalářská práce se v teoretické části se zabývá především lidovou písní obecně, její charakteristikou a využitím v mateřské škole. Zaměřuje se na propojení lidových písní s ostatními hudebními činnostmi: pěveckými, hudebně – pohybovými, poslechovými a instrumentálními. Věnuje se také možnostem využití lidových písní ve všech oblastech vzdělávacího obsahu rámcového vzdělávacího programu. Dále pojednávám o plánování ve třídě mateřské školy a evaluaci tematických celků.

Praktická část obsahuje týdenní vzdělávací programy, které vycházejí z lidových písní. Programy pro jaro a léto jsou následně zrealizovány a vyhodnoceny na základě reakcí dětí.

Klíčová slova: lidová hudba, mateřská škola, hudební činnosti, zpěv

Abstract

The bachelor's thesis in the theoretical part deals primarily with folk song in general, its characterization and use in kindergarten. It focuses on connecting folk songs with other musical activities: singing, musically - movement, listening and instrumental. It is also dedicated to the possibilities of using folk songs in all areas of educational content of the framework educational programs. I also discuss planning in the kindergarten classroom and evaluation of thematic units.

The practical part includes weekly educational programs that are based on folk songs. Spring and summer programs are subsequently implemented and evaluated because of children's reactions.

Keywords: folk song, kindergarten, singing activities, preschool education

OBSAH

ÚVOD	4
TEORETICKÁ ČÁST	11
1 DÍTĚ PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU	11
2 HUDEBNÍ ČINNOSTI V MATEŘSKÉ ŠKOLE	14
2.1 Pěvecké činnosti.....	14
2.1.1 Dětský hlas a jeho rozsah.....	14
2.1.2 Čistý zpěv	14
2.1.3 Rytmické cítění.....	15
2.1.4 Hlasová a dechová cvičení	16
2.1.5 Proč nejde dětem zpívat?	19
2.2 Propojení lidových písní s ostatními hudebními činnostmi	20
2.2.1 Hudebně pohybové činnosti	20
2.2.1.1 Elementární pohyb s rytmičkou deklamací	21
2.2.1.2 Pohyb s hudebním doprovodem	21
2.2.1.3 Lidové taneční hry	22
2.2.2 Poslechové činnosti a lidová píseň	22
2.2.2.1 Živá a reprodukováná hudba	23
2.2.2.2 Způsoby práce s poslechem hudby.....	23
2.2.3 Instrumentální činnosti	23
2.2.3.1 Dětské hudební nástroje.....	24
2.2.3.2 Práce s dětskými hudebními nástroji.....	24
2.2.3.3 Netradiční nástroje	25
3 PŘÍPRAVA A NÁCVIK PÍSNĚ	26
4 LIDOVÁ PÍSEŇ V OBSAHU PŘEDŠKOLNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ.....	27
4.1 Dítě a jeho tělo.....	27

4.2 Dítě a jeho psychika	27
4.3 Dítě a ten druhý	28
4.4 Dítě a společnost.....	28
4.5 Dítě a svět	28
5 LIDOVÁ HUDBA.....	29
5.1 Charakteristika lidové písně.....	29
5.2 Historie české lidové písně.....	29
6 Plánování v předškolním vzdělávání.....	30
7 PRAKTICKÁ ČÁST	34
7.1 Cíl práce.....	34
7.2 Charakteristika programu	34
7.3 Metody ke sběru dat.....	35
7.3.1 Charakteristika třídy mateřské školy	36
7.4 Program (činnosti).....	36
7.4.1 Jaro	36
7.4.2 Léto	41
7.4.3 Podzim.....	45
7.4.4 Zima.....	47
7.5 Evaluace	49
7.5.1 Jak děti na vybrané písně a program činností reagovaly?	49
SHRNUTÍ	53
ZÁVĚR.....	54
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	55
Elektronické odkazy:	55
Literární zdroje:.....	56
SEZNAM OBRÁZKŮ	57

OBRÁZKY	58
---------------	----

TEORETICKÁ ČÁST

1 DÍTĚ PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU

Podle Tiché a Šimanovského (2016) se jedná o období mezi třetím až šestým rokem, pro rozvoj osobnosti dítěte je velmi důležité. Co se týče zážitků a zkušeností, to si předškolní dítě zapamatuje na dlouho dobu, ale abstraktní pojmy (křivda, pravda, lež), nebo časové pojmy (nikdy, za týden, až budu velký apod.) nedokážou ještě pochopit. Dalším takovým „cizím“, je pro děti uvědomění si nějakého důsledku „Teď si musíš jít odpočinout, aby jsi nebyl odpoledne unavený.“ Příhoda (1971) ve své knize zmiňuje, že kolem třetího a pátého roku dítě zažívá **intenzivní fyzický vývoj**. Nemotorná chůze tříletých dětí se rychle mění, začíná chodit vzpřímeně, jeho krok nabývá na eleganci a prodlužuje se. Postupem času se ukazuje i pohyb paží a po čtvrtém roce už dítě dokáže i skákat po jedné noze. Pátým rokem nastává velký progres v oblasti myšlení a řeči. Dítě se snaží porozumět vztahům mezi předměty, mezi blízkými lidmi, orientuje se v čase a prostoru. Podle Krejčíkové (1986) nakonec mezi pátým a šestým rokem se obohacuje jeho slovní zásoba o dva až tři tisíce slov.

Šimanovský s Tichou (2016) se domnívají, že **paměť** pracuje počátkem třetího roku ještě bez nějakého cíle, teprve ve čtvrtém roce je snaha o zapamatování. Prožitek je jeden z nejdůležitějších rolí dítěte. Dítě předškolního věku prožívá aktivně. **Snadná unavitelnost, tékavost a nevyhraněnost zájmů** se projevuje u těchto dětí. Dítě v tomto roce se sice rychle pro cokoli nadchne, ale zájem dokáže pak rychle ztratit.

Podle Tiché a Šimanovského (2016, str. 10) citují: „Doba, **po kterou je dítě předškolního věku schopno se plně soustředit**, se pohybuje mezi deseti až dvaceti minutami, podle míry zaujetí.“. Poté je nutná přestávka v činnostech, čas na odpočinek a relaxaci. Předěly svádí k vytvoření programových stereotypů, které se mohou stále dokola opakovat. Dětem to však po čase přestane bavit, proto je dobré k opakovaným činnostem přidávat i nové, snažit se náplň pro děti obohacovat. **Živelnost** dětí předškolního věku je pro dospělé občas hodně náročné. Nejlepším prostředkem je citlivá a vhodná motivace k nežádoucím činnostem formou hry: jsme ovečky, na louce, vlaštovky atd. (viz. náměty k písničkám). Nejúčinnější je na děti laskavost a trpělivé působení, kde se na konci nachází lehkost, hravost a vlídný humor. Někdy se v dítěti projeví až ztřeštěnost. Trochu k tomu dopomáhají i samotní dospělí, kteří se mohou chovat unáhleně, dokonce i úzkostně. Ztřeštěnost může být velice nebezpečná a dokáže i ohrozit na životě.

Jednou z přirozených a normálních vlastností u dítěte předškolního věku je **žárlivost, hašteřivost a bojovnost**. Tyto vlastnosti dítě dokáže projevit, když má pocit, že v ostatních dětech vidí konkurenci ve vztahu k dospělým lidem. Pro dítě předškolního věku je dobré se naučit i prohrávat. Musíme si dát, ale pozor na to, že jiné dítě je po neúspěchu zklamané a skleslé. Při takových situacích je dobré vyhlášovat vítěze vždy velmi opatrně, protože by to nemuselo pro dítě vyznít dobře. Co se týče **soutěživých her**, děti v tomto období potřebují, poměření sil mezi dětmi. Kooperativní hry jsou skvělou vyvážeností proti soutěživým hrám, naučí se tu hodně výhodám a radosti ze vzájemné spolupráce.

Svobodová (2017) zmiňuje, že bychom neměli soutěživé hry opomíjet, i ty jsou důležité pro rozvíjení obratnosti, učí různým dovednostem, je u nich zábava, dokážou posílit sociální vztahy. Pouze jen v takovém případě, kdy je učitelka schopna s nimi správně nakládat. Učitelka by měla mít znalosti zákonů her, dále by měla vědět pochopenní a jejich principy: Ale (náhoda), mimikry (proměna, nápodoba), ilinx (závrať), agón (soutěž). Jako příklad hry si uvedeme hru na Peška, kde se objevují tyto principy:

- Proměna (dítě se stane Peškem)
- Závrať (pravidlo jeden druhého chytat, radost z pohybu)
- Agón (soutěž, měření sil, obratnost, hranice mezi tím, co je příjemné/co není příjemné)

Podle Šimanovského a Tiché (2016) se definuje, že u těchto dětí se **fantazie** projevuje ve velkém a rozvíjí se, mnohdy převládá nad myšlením. Fantazie není jen o představivosti, ale projevuje se opravdu v každém ze všech smyslů, tedy i sluchu. Na to navazuje téma – **muzikálnost**, kdy dítě rozvíjí sluch pomocí vnímání zvuků a tónů, později hudby a zpěvu. Neměla bych zapomenout na smysl pro tempo, rytmus, intonaci, zabarvení hlasu, tónu, které jsou pro dítě nápomocí pro celý život. „Vyladit se a zharmonizovat své prožívání a vztahy k ostatním lidem a lépe jim rozumět.“ Bezohledné kritizování učitele může naprosto dítě, jež podle něj dítě, „zpívá falešně“, poškodit, aniž by byl schopen vztah k hudbě v dětech probudit. **Hra** patří mezi typická léta pro předškolní období dítěte. Nejen, že rozvíjí schopnosti a vlastnosti, ale přináší i radost, která není možná získat jiným způsobem. Během hry dítě objevuje mnoho emocí a má sklon k důvěřivosti a intimě, ale může dojít až ke střídání nálad a citové labilitě.

Tichá a Šímanovský (2016) tvrdí, že **prostředí**, ve kterém dítě žije se podepisuje na prožívání jeho života, chování, i výtvarném a dramatickém projevu.

Jeník (1970) cituji:,, Máme pochopení pro dítě tohoto věku, když si „otevře srdce“, a pokouší se ukázat cestu ve smyslu krásy a dobra.“

2 HUDEBNÍ ČINNOSTI V MATEŘSKÉ ŠKOLE

Do hudební výchovy v mateřské škole jsou zahrnuty čtyři hudební činnosti: **pěvecké, hudebně pohybové, poslechové a instrumentální.**

2.1 Pěvecké činnosti

Základem všech hudebních činností je zpěv, nejen těch pěveckých. Ze všech písní je nejdůležitější lidová píseň. Ta je brána jako základ v hudbě, písně umělé ji dokážou krásně doplňovat. Pro děti jsou některé písně velmi známými i oblíbenými, rády si je totiž i zazpívají.

2.1.1 Dětský hlas a jeho rozsah

Tichá (2005) ve své knize zmiňuje, že dětský hrudní hlas působí jako střední poloha sopranistky a hlavový tón u dítěte zní jako čistý hlavový tón ženy. Někdy je těžké u dítěte rozeznat správný hlasový rejstřík.

Dětský hlas, který zní jednotně, je zdravý a dobře rozezpívaný, proto přechod z hrudního do hlavového rejstříku je zcela plynulý.

Rozsah dětského hlasu závisí na věku a rozezpívanosti dítěte a také na jeho individuálních hlasových, tělesných a psychických dispozicích.

- Kojenci a děti do tří let: $g_1 - c_2$
- Předškolní věk: $f_1 - e_2$
- Mladší školní věk: $c_1 - f_2$
- 10 let až puberta: $a - a_2$

Tichá (2005) uvádí, že typickými rysy zdravého hlasu malého dítěte jsou, např. jasná a zvonivá barva hlasu, hlas je schopný rozvoje, s věkem a tělesným růstem nabývá dětský hlas na síle a barevnosti.

2.1.2 Čistý zpěv

Šímanovský a Tichá (2016) uvádí konkrétní fakta. „Snažíme se, aby děti dostávaly, co nejvhodnější úkoly k jejich danému vývoji“. Velikou součástí toho je, držet se jisté posloupnosti. Tichá (2016, str. 14) cituje: „Jen úspěšné dítě neztrácí zájem s námi spolupracovat.“ K čistému zpěvu je potřeba rozvíjet hudební schopnosti, zejména

hudební vnímání, hudební paměť a představivost, rytmické a tonální citění. Podle Tiché (2005) v hudebním sluchu rozlišujeme jednotlivé vlastnosti tónu (výška, délka, síla, barva) a vyposlouchání jejich vzájemných vztahů (porovnávání dvou či více tónů, které klesají, stoupají nebo se opakují, jedná se také o vyšší nebo nižší polohu. Jestli se zrovna hraje silný nebo slabý tón, podle všeho dovede poznat každé dítě. Tyto rozdíly by se krásně mohly znázornit pantomimicky (na slabý tón ukazují děti směrem dolů a silně naopak směrem nahoru). Tyto aktivity jdou využít i na zesílení a zeslabení tónu (vypouštění a napouštění míče).

2.1.3 Rytmické citění

Tichá (2005) zmiňuje, že písničky často vedou k procítění pravidelné **pulzace**. Jedná se o pohyb, který děti mohou pomocí písniček dělat - pochodování na čtvrtkové noty (kovaříček v písni „já jsem kovaříček“), nebo běžení na osminové noty (liška v písni „Běží liška k Táboru). Později, až jsou děti zdatnější, následuje **metrum**, kdy si můžeme na určitou dobu vytvořit pohyb, např. důraz na první dobu „dupnutí“. Díky **barvě tónu** dokážeme rozeznat např. Orffovy instrumentální nástroje, běžné zvuky ze života. Nejvíce tomu napomáhají právě hry na zvuky se zavřenýma očima, které zlepšují samostatnou sluchovou pozornost. Součástí správného hudebního sluchového vnímání je **výška tónu**, která je na první pohled velice jednoduchá. Dítěti nedělá problém rozeznat „zpívajícího ptáčka“ nebo naopak k němu kontrastního „bručícího medvěda“. Je potřeba tuto schopnost řádně procvičovat – Kolikrát ptáček zazpíval? Naznačení pohybem, které zvíře právě slyšíme. Nejlepším začátkem je vždy používat výrazné výškové kontrasty, aby dítě nemělo potíže, to poznat. Postupným časem se na dítěti tvoří projevení jistoty v tónech, když bude mít dítě za úkol udělat např. kukačku, žabku (dva spodní tóny a jeden vrchní tón i jiné obměny). Nejlepším výsledkem, co nejlepšího a nejpřesnějšího zpěvu je práce s notami. Dítě si tím krásně dokáže představit celou melodii – tón leží (na lince) na místě, přeskakuje směrem nahoru, nebo naopak kráčí cestou dolů. Toto uvědomění melodie a ukazování rukou dokáže mnohem rychleji si zapamatovat a naučit se písničku. Napomáhá tím koordinaci hlasu a hudební představy. Tichá a Šimanovský (2016) uvádí, že pro čistý zpěv je nejdůležitějším správné tvoření zpěvného hlasu, ale i rozvinuté hudební schopnosti.

Hudební paměť uchovává předešlé hudební zkušenosti ve vědomí člověka, které si lze v případě potřeby mohu vybavit. V **hudební představivosti** můžeme narazit na tzv. „vnitřní (bezhlasy) zpěv“, kdy dítě slyší a záměrně i ovládá hudební zkušenosti, které má uložené v paměti. **Rytmické cítění** umožňuje emocionálně prožívat rytmus, metrum, pulzaci a pohybem na ně reagovat. **Tonální cítění** má schopnost cítit vztah jednotlivých tónů k tónickému kvintakordu, tj. 1., 3., 5. tónu ve stupnici. Umožňuje čistě zpívat melodie v různých tóninách.

2.1.4 Hlasová a dechová cvičení

Podle Tiché (2005) je vhodné zařadit hlasovou výchovu pomocí motivačních her. Hry s hlasem děti většinou moc těší. Jedná se např. o různé zvuky, vytváření hlubokých tónů (bručení), velmi vysoké tóny (zapištění, zavýsknutí). Těmito zvuky se děti dostávají zpátky do věku batolete, kdy byl jejich hlas přirozeně vyvážený, prožívají chvíle, kdy se se svým hlasem nezávazně bavily. Děti při těchto spontánních hrách postupně nachází stále větší odvahu se hlasově projevovat.

Jak definuje Tichá (2005) vyváženost spolupráce dechu a hlasivek, Při běžných situacích se souhra dechu a hlasivek obnoví zcela spontánně, např. při smíchu, pláči, nařikání nebo zavýsknutí. Tyto emocionální hlasové projevy jsou tzv. modulované tóny, které se mohou přirozeně ozývat jak v hloubkách, tak ve výškách. Dokážou rovnoměrně procvičit hlas bez zábran v celé jeho šíři. U **dýchání** je nejdůležitější, aby dítě nebylo „sevřené“ a úzkostné. Naopak by nemělo dojít k přepětí nadměrným nadechováním. Dechové ústrojí musí zůstat **pružné**. Volnost hrudníku a posílení dechu jsou potřeba trénovat cviky na „**prodýchání**.“

- Nejhlubší dech vytvoříme tím, že vleže budeme dýchat nosem za zvuku relaxační hudby.
- Ruce sevřené v pěst položíme na hrudník - nádech nosem, vrchní část hrudníku se rozpíná. Nemělo by, ale dojít k napětí v zátylku, také ramena musí být uvolněná. Výdech přes uvolněné rty („BRRR“). Nesmí se při výdechu propadnout hrudní kost a se tím pádem nezačaly děti hrbít.
- Můžeme „prodechnout“ záda a spodní žebra do stran: nadechneme se nosem do sevřených pěstí, které přiložíme ke spodním žebřům. Vydechujeme, jako když

vrní kotě („VRRR“). Všechny části se snažíme mít, co nejvíce uvolněné (ramena, zátylek, čelist).

- Jednou z nejlepších motivací správného nádechu při zpěvu je přivonět si lehce ke květině.
- Motivací můžeme použít „dýchání na zmrzlé okno.“ Před špulíme ústa, tím se nám automaticky uvolní čelist, bříško nám pomalu poskakuje. Jazykem si můžeme „olizovat“ spodní ret, aby v ústech nedošlo k couvání dozadu (jazyk zůstane vepředu a tím pádem netlačí na hrtan).
- Pofoukání na „bolavý“ prst, nebo „zahřátí“ zmrzlé berušky pomocí teplého dechu, zkusit můžeme i přerušované pískání nebo plivání smítka ze špičky jazyku.

Důležitou součástí je správný výdech. Ten je potřeba pohlídat, aby vyšel ze zdola (od těžiště) nikoli z ramen. Když dítě intenzitu dechu nebude přehánět, podaří se mu výdech udělat správně. Ramena by měla zůstat klidná, volně, měkké bříško by mělo přirozeně samo poskakovat.

- Pružnost a podpora dechu poslouží díky procvičování výslovnosti souhlásek: *p, k, t, v, f, s, š* nebo celých slov, které tyto souhlásky obsahují.

Správné hospodaření s dechem pomocí např.:

- Foukání do pírka, které se vznáší ve vzduchu, povědomě se musí prodloužit výdech.
- Kontaktní hry, jako je kreslení pomocí brčka, technikou foukání.
- Pomocí nácviku písničky, kdy si měníme místa nádechů v písni a snažíme se prodlužovat takty. Prvně v rychlejším tempu, poté zkusíme zpomalovat, jak budou děti schopny dech držet. Nadechovat se uprostřed slova není správné, ale nejlepším vysvětlením je, až to samy děti pochopí, o čem se zpívá. Dítě si následně po domluvě s paní učitelkou dokáže řídit celou hudební frázi toho, co má zvládnout na jeden nádech. Dítě ukazuje rukou kreslení obloučků ve vzduchu.

Správné držení těla je to jedna z nejzákladnějších dovedností, která vychází z aktivního těžiště. Základem pro správné držení těla je **správně stát a sedět**. Učitel by měl při zpívání dítěti poskytnout se protáhnout (poskočit si na špičkách s rukama volně podél těla). Když se zpívá v sedě, je dobré si sednout na okraj židličky, mírně roztáhnout nohy, chodidla opřená o zem. V dnešní době, kdy děti sedí u televize naprosto postrádají

fyzickou zdatnost, mohou mít ochablé zádové svaly a často dochází až k hrbení se. Hrudník je také velice oslabený a ztuhlý. U dětí může dojít až k problémům s dechem, kdy neví, jak s ním mají pracovat (slabý nebo krátký dech). Díky dechovým cvičením je možné posilovat i zádové svaly. Dítě je v předklonu, nadechuje se nosem, dospělý může pomoci kontrolovat rozšíření žeber (hlava by měla být volně svěšená a zátylek volný).

Autorka (2005) uvádí, že nerozespívané dítě, je potřeba naučit zpěvní (hlavový) hlas. Dítě ho samotně dokáže vytvořit, když zazpívá vokál „ú“ ve slabé dynamice do f_1 . Pokud se dítě diví „JÚ!“, houká jako siréna nebo sova „HÚ!“, kuká jako kukačka „KUKU!“. Každé dítě má svoji polohu hlasu nastavenou jinak, podle svých možností.

Vhodným cvičením zpěvu tónů různých výšek je hra házená se zvuky. Hraje se tak, že učitelka naznačí hod ruky a zároveň zazpívá „BOM!“. Dítě se snaží ten stejný „hozený“ tón vrátit. Po několika pokusech se tón zaktivizuje a harmonizuje složky na tvorbu hlasu, tím začne znít v souladu s hudební představou.

Tichá (2005) zmiňuje nejen správný dech a hlavový tón, ale také **výslovnost**, děti by měly dobře vyslovovat a mělo by jim být rozumět. Hlavním způsobem dobré výslovnosti jsou pružná a uvolněná mluvidla. Ta se u dítěte zaktivizuje například tak, že si dítě mírně předkloní hlavu, tváře a rty visí dolů -> zatřepe hlavou a předvede „čertíka“ (uvolnění mimických svalů a mluvidel). Při zpěvu i v mluvě jde o tzv. „línou“ artikulaci hlásek: *m, n, b, t, v, z, l* a volnost čelisti při výslovnosti samohlásek. Dobrá výslovnost není jen k lepší srozumitelnosti zpívaného textu, ale i k samotnému pěknému znění hlasu.

- Hrají si na zvony - „BIM, BAM, BOM!“
- Štěkají jako psi - „ŇAF, HAF!“
- S gestem ruky posílají míček „KUTULULU!“
- Naříkají „JOU“

Uvolnění čelisti a správné nastavení mluvidel při samohláskách:

- *I* – dítě si může „cucat“ prst -> dochází k uvolnění čelisti
- *O a E* – dítě zkouší foukat do zamrzlého okna „HO, HE“
- *A* – oči se smějí, koutku rtů zůstávají, neroztahují se do šířky (smějící se vokál)

Autoři Tichá a Šimanovským (2016) definují, že tempo rozvoje je pro každé dítě individuální a měli bychom ho respektovat, být trpělivý. Dítě by mělo být chváleno za

sebemensi pokroky i snahu. Pro nás je vždy největší odměnou radost dítěte nejenom ze zpěvu.

Tichá (2005) ve své knize zmiňuje rozezpívání, které nemá za cíl jen zlepšení zpěvu, ale také podporu emocionálního a sociálního rozvoje dětí. Je vhodné vytvořit přátelské a pozitivní prostředí, ve kterém děti mohou zpívat a bavit se. Mohou to být i výše uvedená **dýchací, hlasová a artikulační cvičení**. – mašinka „š-š-š“, hadí syčení „s-s-s“, sova houká „húúú“, při výdechu se divíme - „jéééé, jóóó“, atd.; **artikulační cvičení** – čertík „blblblbl“, odfrknutí koně „frrrrr“, žvýkáme „Máme plná ústa žvýkačky“, žába „kva-kva“; **rozezpívání** - střední hlasová poloha a pětistupňová škála (*c-d-e-f-g*), pokračujte vždy po půltónech až do vyšších poloh (od f_1 do e_2). Nejlepší ideální pomůckou pro rozezpívání je **klavír či klávesy**, popř. kytara. Podstatou správného zpěvu je postoj, nádech a správně uvolněná čelist.

2.1.5 Proč nejde dětem zpívat?

Šimanovský a Tichá (2016) zmiňují, že dítě kolem sebe slyší spousty zvuků a nedokáže se v něm dostatečně orientovat. Matčin zpěv dokáže pomoci v dítěti vytvořit vnímání hudby. „V některých rodinách matky nezpívají, proto dítě nemá žádnou zkušenost s vnímáním jednohlasého zpěvu“. Matka si intuitivně vybírá písničky, které jsou pro dítě v daném období nejvhodnější, odpovídá úrovni jeho vnímání a možnostem hlasu. V předškolním věku je dítě schopno napodobovat matčin zpěv a tím se mu do paměti vrývají jednoduché melodie, které se stávají základem pro jeho pozdější hudební rozvoj. Dalším možným důvodem, proč dítě nezpívá, je, že se neslyší. Díky ostatním dětem ve společném hlasitém zpívání není možné, že by se dítě mohlo samo slyšet a správně intonovat. Pravidlem je, že dítě je schopno pracovat na svém zpěvu jen tehdy, pokud se slyší.

Tichá a Šimanovský (2016) také zmiňují, že dítě, které zpívá tzv. „z plna hrdla“, je mu jedno, jak zní na venek pro ostatní kolem. Takovému dítěti chybí koordinace sluchu a hlasu (mezi hudební představou tónu a zvukovou realizací za pomoci hlasu). Dokáže rozpoznat písničku, zvládne ji i vyťukat rytmičky, ale není schopno ji správně intonačně zazpívat. Jedním z možných kroků je dát dětem prostor, aby si samy ukazovaly melodii pohybem ruky nebo tyto děti postavíme k dětem, kteří jsou „dobří“ zpěváci. „*Učíme se naslouchat jak sobě tak ostatním.*“

Podle Tiché a Šímanovského (2016) je jedním z důvodů, proč dítě nezpívá, že se nesoustředí, nedokáže pochopit pokyny učitelky, tím se mu ztrácí motivace a nechce spolupracovat. U některých dětí může dojít ke snížení hudebních vloh, což znamená, že jejich melodie si u písniček vytváří složité a nedokáže se v nich orientovat. I tyto děti je lepší rozezpívat, proto jim dáváme takové úkoly, aby je byly schopny zvládnout.?

Lišková (2012) se domnívá, že velmi důležitým nástrojem k jakékoliv činnosti je motivace. Každá činnost by měla být „dobře“ namotivována, aby v dítěti probudila naplnění a zlepšení prožitku z hudby a aktivit kolem ní. Jako motivační pomůcku bychom mohli využít například příběh podle tématu, hádanky, obrázky, postavičky a maňásky. Pokud se u dětí např. snažíme o správné držení těla při zpěvu, mohli bychom navodit představu, že jim na hrudníku svítí světýlko. Když je vypnuté, dítě se uvolní do předklonu, zapneme-li ho, narovná se a má pocit, že svítí do daleka, že si svítí na cestu.

2.2 Propojení lidových písní s ostatními hudebními činnostmi

Lidovou píseň můžeme využít ke všem hudebním činnostem.

2.2.1 Hudebně pohybové činnosti

Hudebně pohybové činnosti jsou velice prospěšné pro všechny oblasti dítěte. Zezula a Janovská (1987) podle své knihy zmiňují hlavní podstatu hudebně pohybových činností. Ta je tvořena spojením hudby s pohybem a spojením pohybu s hudbou. Písně i jiné hudební formy jsou doplňované jednoduchými tanečními pohyby. Pohyb může být znázorňován jako pohybová cvičení, pohybové a taneční hry, pohybové improvizace a drobné taneční formy, které jsou právě spojovány s hudebním doprovodem. Hudební a pohybový projev, by měly harmonizovat a společně na sebe působit na všestrannost dětské muzikálnosti a tanečnosti. Lidé, kteří jsou pohybově vyspělí, s rytmickým cítěním, se dovedou přirozeně pohybovat podle hudby, nezpůsobují si problém vyrovnat se s potížemi svého pohybu dohromady s rytmem hudby, např. při tanci, chůzi apod. Důležitou složkou každé hudební formy může být melodie nebo také dynamika. Přiblížíme si to například na melodice ukolébavky, na rozdíl od pochodu a živější taneční písní. Jako shrnutí považují autoři čtyři základní prostředky hudebně pohybových činností.

2.2.1.1 Elementární pohyb s rytmickou deklamací

Zezula a Janovská (1987) tvrdí, že se jedná o mluvenou rytmizovanou řeč a elementární pohyb, který zahrnuje především tleskání, pleskání, podupy, chůze, běh apod. Od samého začátku jsou složky hudebně pohybových činností rozvíjeny souběžným způsobem a ve spojitosti s činnostmi pěveckými, poslechovými a instrumentálními. Tento prostředek je vhodný pro děti, které si chtějí osvojit základní rytmy i získat větší jistotu v pohybech a zpěvu písní. Schopnost vnímat a reprodukovat rytmus nazýváme „rytmizace“.

2.2.1.2 Pohyb s hudebním doprovodem

Podle Zezuly a Janovské (1987) je pohyb s hudebním doprovodem, jednou z nejdůležitějších věcí, kterou bychom měli začínat, když se jedná o hudebně pohybovou činnost, je pohybová průprava. Většinou se jedná o nějaké rozběhání, volný pohyb v prostoru, základní taneční kroky (chůze, běh, poskočný krok, dřep atd.), které jsou doprovázeny hudebními nástroji. Následně se věnujeme soustředěné pohybové přípravě, kde jde hlavně o správné držení těla a rozvíjení pohybových schopností a dovedností. Dále bych mohla zmínit cvičení na zemi („jízda na kole“ a další cviky používané při ranních cvičeních), uvolňovací cviky, lezení, atd.

Janovská a Zezula (1987) zmiňují spojení hudby s představou, je pro děti snad nejpoužívanější. Jedná se o pohyb, který představuje určitou osobu, zvíře nebo věc. Díky určité představě dítě upoutá pozornost a celkové zaujetí pro pohyb. Pracovat můžeme s jakýmkoliv představami: gumový panáček, skleněná panenka, dřevěná loutka, hadrový maňásek, zvířátka. Tyto všechny představy jsou považovány za nejvhodnější k rozvoji dětských pohybových schopností a k rozvoji představivosti a fantazie. Nejlepším „upoutávačem“ pozornosti dětí je hudební kontrast (rychle/pomalu, potichu/nahlas, zrychlení/zpomalení, vysoko/nízko, vzhůru/dolů, silně/slabě, zesílení/zeslabení, na dvě/na tři/na čtyři - „houpačka“).

Zezula a Janovská (1987) definují pohybovou improvizaci stavěnou na tom, že dítě pozorně poslouchá hudbu a snaží se podle ní pohybovat, tak aby svůj pohyb vytvářelo podle vlastních představ. Pro děti je v tomto ohledu nejdůležitější volnost, pro rozvoj fantazie a tvořivé schopnosti.

2.2.1.3 Lidové taneční hry

Podle Zezuly, Janovské (1987) díky lidovým tanečním hrám a lidovým tancům dokážeme čerpat poučení o skutečné harmonii hudební a pohybové složky. Jedná se o písně jako je „*Kolo, kolo mlýnský*“, kdy pracujeme tak, že se učíme pohyb rovnou k písni, přidáme čistou intonaci -> při problému můžeme zařadit melodické hry, kde je obsažen základní melodický motiv písně (např. na tóny – *g-f-e-f*, vymýšlíme různé věci, podle barev a pak je dosazujeme do písně – *fialové klubko, fialové kvítí*). Po rozezpívání si zazpíváme celou písničku, když se chceme ujistit, že rytmus je upevněn v paměti, zvolíme ke zpěvu pleskání a tleskání, popř. instrumentální doprovod (rytmické nástroje). Pochodujeme v kruhu za doprovodu hudby. Podobným způsobem bychom mohli pracovat např. s písní „*Čížičku, čížičku*“. Lidová taneční hra a práce s ní je dětem blízká, protože dokáže být nejenom zábavná, ale i obohacující. Děti díky ní mohou zjistit nemálo informací o zvycích našeho národa. Lidové písně dětem napomáhají, právě díky tomu, že jsou jednoduché, snadné na zapamatování. Proto se s nimi neustále v mateřských školách setkáváme.

2.2.2 Poslechové činnosti a lidová píseň

Zezula, Janovská (1987) uvádí, že největším podílem poslechových činností jsou bezpochyby zvuky, které nás obklopují, už od prvopočátku. Dítě se učí rozlišovat a vnímat hlasy lidí, zvířat, ptáčích zpěv, ale i zvuky lidské činnosti a práce. Zanedlouho dítě zjistí, že mnoho zvuků, které slyší, může sám napodobovat a tím se samostatně rozvíjí nejen sluchové, ale i hlasové dovednosti. Jejich pomůckou je právě spojení zvuků s pohyby. V hudebních činnostech je to právě rytmus, tempo, charakter hudby. Díky tomu, dokáže dítě reagovat na hudbu spontánně, nejprve jen např. „tanečkem“ do kola, později přidává tleskání, podupy, houpání nohou, rytmické pohyby hlavy a těla. Poslechové činnosti v mateřských školách spadají do každodenních aktivit, které děti celý den provádějí. Děti s nimi setkávají např. při poslechu zpěvu učitelky nebo její hry na hudební nástroj, při úklidu, relaxaci, pohybových chvilkách, před spaním apod. Poslechové činnosti se dají rozdělit do dvou způsobů interpretace – živá a reprodukováná hudba. Díky poslechu děti dokáží v hudbě najít radost, smutek, pomalé i rychlé tempo, také si začínají rozvíjet představivost – hluboké tóny -> medvěd, vlk, „zlomyslné velké postavy“, vysoké tóny -> myška, ptáček.

2.2.2.1 Živá a reprodukováaná hudba

Podle Zezuly, Janovské (1987) jsou nejsilnějším estetickým zážitkem je považováno *živé provedení hudby*, tzn. poslech zpěvu, instrumentální hry, dítě vidí, jak se na nástroj hraje, může si vyzkoušet napodobovat určité zvukové vjemy. Mezi ně můžeme zařadit např. zpěv učitele, instrumentální hru učitele, instrumentální hru profesionála, vokální a instrumentální koncert pro děti, slavnostní příležitosti (oslavy, besídky). Výjimečnými formami poslechu, které se konají mimo dění v MŠ, jsou koncerty a besedy, kde se může zúčastnit i sama učitelka, děti, pozvaní hosté, pěvecké sbory, děti starších ročníků apod. V takovém případě, učitelka sama určuje, jak bude sestaven vhodný program pro aktivizaci dětí. Na začátek je nejdůležitější si děti získat, díky krátkému průvodnímu slovu. Měli bychom tím přispět ke kontaktu s dětmi a zaujmout tím jejich pozornost.

Reprodukováaná neboli zprostředkováaná hudba je velkou řadou hudebních ukázek, díky kterým můžeme dětem představit a ukázat vážnou i populární hudbu. Reprodukováaná hudba se dá přenášet různými hudebními nosiči. Dříve se používal fonograf (přehrávač pomocí snímací jehly), gramofonová deska, audiokazeta. Dnes se používá CD, MP3 přehrávač, rádio. Nejen zvuk, ale i zrak je zapojen při sledování televize, nebo internetového hudebního pořadu.

2.2.2.2 Způsoby práce s poslechem hudby

Zezula, Janovská (1987) tvrdí, že výběr hudebních skladeb je nejvíce ovlivněn osobností a vytříbeností učitele. Pokud k nim má kladný vztah, i děti v ní dokáží najít stejnou radost. Proto je potřeba zodpovědnost ke zvolení vhodné hudební ukázky pro děti předškolního věku. Podle Liškové (2012) se výběr skladeb dělá, podle toho, jak je hudba dětem blízká, která je osloví např. výraznějším rytmem, dětskou melodizací, tempem, zvukomalebností apod. Zezula (1987) doporučuje pravidelné opakování skladeb. Díky tomu dokáže učitel budovat vztah k hudbě dítěte a jeho hodnotám.

2.2.3 Instrumentální činnosti

Zezula, Janovská (1987) uvádí, že jednou z důležitých činností v hudebních činnostech v mateřské škole jsou i instrumentální činnosti. Velice rychle rozvíjí hudební schopnosti dítěte. Instrumentální hra se provádí společně s dalšími hudebními činnostmi. V momentě, kdy si vezme dítě do ruky nástroj, který je snadno ovladatelný, má fascinující zvuk a motivuje k hudebním činnostem. Tyto hudební nástroje mají využití

prostředku zvukomalby, jako dokreslení atmosféry vyprávěného příběhu, při dramatizaci, hudebně pohybových činnostech, písniích a říkankách. Vše se dá plně využít při práci s lidovou písní.

Lišková (2012) zmiňuje, že cílem hry na tyto hudební nástroje je - obohacovat hudební činnost, rozvíjet estetické cítění dítěte, rozvíjet smysl pro rytmus, cit pro hudbu, rozvíjet hudební tvořivost a představivost, rozvíjet sluchové schopnosti – zvuky a tóny, rozvíjí se jemná motorika, koordinace pohybů, hrou lze vyjádřit vlastní pocity, sociální cítění a spolupráce, procvičení soustředění, postřehu, přináší dětem potěšení (motivaci) z vlastního aktivního muzicírování.

2.2.3.1 Dětské hudební nástroje

Podle Zezula, Janovské (1987) se jedná o hru na tzv. Orffovy nástroje, někdy označované i jako dětské nástroje. Tyto nástroje se dělí na dvě skupiny – bicí rytmické a bicí melodické. Obvyklým bicím rytmickým nástrojem je *bubínek*. V mateřské škole se používá malý buben nebo ruční bubínek. Můžeme do něho klepat paličkou, popř. prsty rukou. Obdobným způsobem se hraje na *tamburínu*, pro větší intenzitu zvuku můžeme rozeznít pomocí úderu o koleno nebo dlaň ruky. Dále to mohou být tympány, cinkadla, dřevěné bloky, ozvučná dřívka, triangel, činely, chřestidla a rolničky.

Melodické bicí nástroje mají zcela stejný základní princip hry. Jsou složené s rezonanční skříňky a snímatelných ozvučných „kamenů“. Lišková (2012) uvádí, že melodické nástroje jsou hrou, která spíše zpestřuje hudebních činnosti. Mezi ně patří např. pentatonika, zvonkohry – sopránová a altová, metalofony – sopránový a altový, xylofony – sopránový a altový.

2.2.3.2 Práce s dětskými hudebními nástroji

Zezula, Janovská (1987) zmiňují, že dříve, než dáme dítěti dětský hudební nástroj, je potřeba s ním dítě seznámit, prohlédnout si, jak vypadá, osahat si ho, zjistit, jak se drží a jak se na něj hraje, jaký má zvuk a jaké jsou jeho základní rytmy. Nejvhodnějším způsobem je hra na tělo, kde si zkoušíme s dětmi tleskání, dupání, pleskání, aj. Poté když jsme seznámeni s nástroji, můžeme si s dětmi zahrát „Na ozvěnu“ -> učitelka předvede dětem nějaký rytmus a děti ho mají za úkol zopakovat. Nakonec můžeme přejít na hru

s hudebním doprovodem. Ze začátku vybíráme nejjednodušší písně např. Skákal pes, později volíme složitější písně.

2.2.3.3 Netradiční nástroje

Podle Coufalové a kol. (2013) jsou netradiční nástroje tzv. „netradičnosti“, jsou považovány za vznikem původu, tzn. ve které zemi se nástroj objevil a jak je pro kulturu obvyklý. My ho můžeme považovat za naprosto mimořádný. Většinou se jedná o nástroje, které jsou vyrobeny z naprosto běžně používaných materiálů, které najdeme doma. Jedná se např. o kelímek a gumičku, chřestidlo ze skořápek od ořechů, chřestidla z „kindervajíčka“, papírový klapač, čínské hůlky a další nástroje.

3 PŘÍPRAVA A NÁCVIK PÍSNĚ

Autorka Lišková (2013) představuje, jak by měla vypadat vhodná příprava na nácvik písně v několika krocích:

- 1) Nejprve se věnujeme výběru vhodné písně. Řídíme se pěveckými možnostmi dětí, mimo hudební tematiku ročním obdobím. Píseň vybíráme i s ohledem na další hudební činnosti. Jde např. o návaznost na pohybové činnosti či nástrojový doprovod. Pro děti je nejdůležitější, aby byly správně zvolené písně pro daný věk. Je to z důvodu srozumitelnosti textu a obtížnosti melodických linek. Písně by měly dětem být poučným zážitkem, dělat jim radost a příjemnou atmosféru.
- 2) Ke zpěvu zvolíme vhodnou tóninu (souvislost s rozsahem písně a se zpěvní polohou dětského kolektivu). V průběhu nácviku tóninu neměníme.
- 3) Podle rozsahu a obtížnosti písně zvolíme formu nácviku – nápodobou, formou hry na ozvěnu, spojení s pohybem.
- 4) Předem určíme hudební fráze, místa nádechů.
- 5) Vybereme rytmicky či intonačně náročnější místo v písni. Jeho nácviku se věnujeme před vlastním zpěvem samostatně.
- 6) Pokud jde o píseň s více slokami, rozhodneme, zda děti naučíme jednu či dvě sloky – závisí na rozsahu a schopnostech dětí. Učit děti více slok v jednom zaměstnání není vhodné.
- 7) Zjistíme význam neznámých slov.
- 8) Zvolíme vhodnou motivaci.

Lišková (2013) hovoří o metodickém postup při nácviku písně:

- 1) Možností práce s písni je celá řada. Vždy však vycházíme z konkrétní písně, její melodiky, rytmu, obsahu a ze skupiny dětí, se kterými písničku nacvičujeme.
- 2) Vzbuzení zájmu dětí o písničku – hudební, mimohudební motivace (pomůcky): obrázky, maňásek, pohádek, obdobná píseň, kterou děti znají.
- 3) Seznámení dětí s písni – kvalitní interpretace písně učitelkou.
- 4) Rozhovor o písni – vysvětlení nejasných slov, obsahu písně.
- 5) Nácvik obtížnějších míst v písni.

6) Vlastní nácvič písne – text i melodii nacvičujeme současně.

4 LIDOVÁ PÍSEŇ V OBSAHU PŘEDŠKOLNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ

(RVP PV, 2021) a Lišková (2013) zmiňují, že hudební činnosti jsou v RVP PV obsaženy ve všech oblastech dítěte předškolního věku. Lidové písne mohou být v mateřských školách využívány jako součást nejen hudebního vzdělávání.

4.1 Dítě a jeho tělo

Hudební aktivity mohou napomoci vytváření pohody a relaxaci (poslech klidné hudby), uvědomění si vlastního těla (zdraví), rozvíjení manipulačních dovedností, pohybových schopností a zdokonalování dovedností v oblasti hrubé i jemné motoriky (koordinace a rozsah pohybu, dýchání, koordinace ruky a oka, hra na hudební nástroj, apod.), ovládání pohybového aparátu a tělesných funkcí - správné držení těla, rozvoj a užívání všech smyslů, rozvoj fyzické i psychické zdatnosti, osvojení si věku přiměřených praktických dovedností aj. Co se týče zpěvu, tam se jedná například o správné dýchání, držení těla. Kromě toho také cílíme na hlasovou hygienu v rámci zdravého životního stylu.

4.2 Dítě a jeho psychika

Hudba dokáže podporovat duševní pohodu, psychickou zdatnost, vnímavost, vůli i city, rozvoj řečových schopností a jazykových dovedností, verbální a neverbální komunikaci. Využití her na otázku a odpověď, hry na tělo, pantomima pomocí písni. Kreslení a malování se můžeme použít právě díky poslechu hudebního díla. Poslech se spojením pohybové improvizace. Emoce jsou důležitou součástí při poslechu hudby, každý ji vnímá jinými pocity. Při zpěvu se jedná o rozvoj správné artikulace a rytmického cítění, ve vzdělávací nabídce této podoblasti RVP PV jsou uvedena rytmická a artikulační cvičení, hra na ozvěnu, rozpočítávací, melodizace říkadel a hudební rozhovory.

Příprava ke čtení a psaní, rozvoj fantazie a tvořivosti. Při zpěvu se jedná o melodizaci textů, cvičení paměti díky textům v písni, rozvoj prostorové představivosti, při využití jednoduchých tanečků

Lišková (2005) uvádí zaměření na rozvíjení citové stránky dítěte, mravní rozvoj a estetické cítění, zlepšení sebevědomí, zažité úspěchy „zlepšení vokálního projevu“, city

a emoce pomocí zpěvu, empatii můžeme v dětech pěstovat pomocí tanečních her, prožitky vyvoláváme prostřednictvím poslechu hudby, zdravé sebevědomí budujeme v dětech, kvůli hře instrumentálními doprovody na hudební nástroje, rytmicí.

4.3 Dítě a ten druhý

Hudebně pohybové hry jsou založeny na pozitivní spolupráci s ostatními i na vztahu k sobě samému. Učí společenskému chování, sociálním rolím, vytrvalosti a zodpovědnosti, dodržování pravidel, uznání a ocenění, úctě, toleranci; Spolupráci a dobrým vztahům napomáhá i hra na hudební nástroje nebo dramatizace písní.

4.4 Dítě a společnost

V rámci této oblasti se děti seznamují s lidovými písněmi, lidovými i regionálními tradicemi, tanci a dětskými hrami. Umělecká díla dokáží podpořit vytvoření stability ve společnosti. Hudba napomáhá duchovním hodnotám, socializaci dětí, vnímání estetických hodnot. Zpěv lidových písní je pro děti velmi zábavný a dokáže pomoci s rozvíjením jejich sociálních dovedností, jako je spolupráce a týmová práce. V této oblasti děti získávají umělecké dovednosti, tedy i hudební; píseň podporuje motivaci ke zpívání, a nakonec lásku k hudbě, popř. rozvíjení samotného hudebního talentu.

4.5 Dítě a svět

Dítě se postupně seznamuje s tradicemi, jinými kulturami, jazykem, hodnotami, přes zakotvení ve vlastní kultuře, je provázeno i cizí kulturou, etnickými skupinami (romské, indiánské – popěvky; apod.)

5 LIDOVÁ HUDBA

Autoři Vejvoda a Tyllner (2019) definují spontánní projev lidové hudebnosti. Jde jak o písně, tak o tance, ale také o zvyky, při kterých hraje hudba významnou roli. Je rozvíjena a uchovávána ústním podáním. Jejich autor je většinou neznámý, ale nemusí. Základem evropské lidové hudby je píseň. Mnoho písní bylo velice oblíbených, proto se začaly předávat z generace na generaci.

5.1 Charakteristika lidové písně

Lidová píseň nemá svého autora, byla šířena většinou ústním podáním z generace na generaci. Lidé také lidové písně používali při práci na poli, zahradě, doma okolo dlouhých zimních večerů, při draní peří nebo když matka doma předzpěvovala svým dětem, které si následně písně pamatovaly a naučili další generace. Lidé v té době neměli televizi, internet ani rozhlas, proto byli rádi, že mohli muzicírovat, zpívat a tančit. Lidové písně se odrážejí z pohledů na venkovský život, ze začátku se zpívaly jen jednohlasně, ale postupem času si lidé začali zpívat i dvojhlasně. Tahle tradice se drží až do dnešní doby.

Lidové písně jsou rozdílné díky tomu, odkud se vzaly, podle jednotlivých zemí a národů, ale i v rámci regionů a oblastí Česka. Jedním z odlišností míst odkud písně pocházejí je text, ale i hudební stránka písně. Mohou se odlišovat rytmicí, někdy nezvyklými harmonickými přechody z durových do mollových stupnic, a naopak a další.

5.2 Historie české lidové písně

Jedny z nejstarších zápisů českých lidových písní pocházejí ze 16. století. Lidová píseň je vlastně určená pro kohokoli, svého zástupce má dítě, dospívající mládež, dospělý, mužské i ženské pohlaví, chlapec i dívka. Lidové písně také můžeme rozlišit na taneční, svatební, pohřební, ukolébavky, duchovní a světské, pracovní i vánoční apod. Dějové prvky lidových písní rozlišujeme na lyrické, lyricko-epické a epické.

Pecháček (2013) uvádí, že na území Čech a Moravy se dělí písně na vokální a instrumentální. Hudební podoba je značně ovlivněna melodickými a rytmickými prvky nástrojové hudby. Rozšířila se po celém území v období klasicismu, ve dvoudobém a třídobém metrickém pozadí. Jedna melodie může mít i více variant textu, ale také to může otočit, v tom případě má jeden text více melodických variant. Dalšími oblastmi folkloru jsou projevy slovesné, taneční a dramatické kultury. Jedná se o přeměnu

tradičních jevů lidské kultury v jiných podmínkách, kde jsou zbaveny své originální funkce.

6 Plánování v předškolním vzdělávání

(RVP PV, 2021). Pro plánování předškolního vzdělávání je stěžejní Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. Je to společný rámec, který je potřeba dodržovat. Jsou v něm definovány cíle, obsah, podmínky i očekávané výsledky vzdělávání, základní pokyny, kritéria pro evaluaci vzdělávání, také se mohou vyskytovat alternativní způsoby práce – využití netradičních forem a metod vzdělávání. Souhlasí s přirozenými vývojovými specifiky dětí předškolního věku, poskytuje individuální rozvoj každého jednotlivce

Na základě rámcového programu si školy vytváří vlastní školní programy. Školní vzdělávací program je dokument, podle kterého se vytváří a uskutečňuje vzdělávání dětí v určité mateřské škole. Má být přehledný a podat ucelený obraz o mateřské škole (RVP PV, 2021). Ze školního programu vychází třídní vzdělávací programy, které si předškolní pedagogové připravují pro své třídy, aby odpovídaly věku, zájmům a potřebám dětí v nich a způsobu práce třídních učitelů. „Třídní vzdělávací program je nezávazný dokument, ve kterém učitel rozpracovává konkrétní vzdělávací nabídku popsanou ve ŠVP (projekty, témata, činnosti).“ (RVP PV, 2021, str. 50) Pedagog by měl zjistit s jakými zkušenostmi jde dítě do procesu předškolního vzdělávání, jak by na ně mohl navazovat. Chování a celkové působení na dítě by mělo harmonizovat individuální spontánní učení s učením záměrným, tak aby se dítěti stalo učení přirozenou, samostatnou a stálou potřebou a činností. RVP PV (2021) vymezuje, že pro předškolním vzdělávání je nezbytný integrovaný přístup.

Syslová a Štěpánková (2019, str. 61) definují: „Integrované tematické vzdělávání, je model, který je určený pro základní školy, jeho záměrem je propojení cílů a obsahů vzdělávání v komplexní celek“. V mateřské škole je tento způsob velice blízký tomuto způsobu plánování. Třídní projekt je vždy určen z hlavního tématu, které se podrobně vypracuje. Obsah témat by měl odpovídat věku, úrovni rozvíjení, zkušenostem a potřebám dítěte.

(RVP PV, 2021) tematický celek vyplývá z integrovaného bloku školního programu, obsahující cíle, nabídku činností a očekávané výstupy. Syslová a Štěpánková (2019, str. 63) uvádí, že kolem tématu jsou soustředěné různé druhy činností, které jsou obsaženy ve více vzdělávacích oblastech. Činnosti by pro děti měly umožnit „dostatek zajímavých a různorodých vzdělávacích příležitostí, podnětů a témat“, které jsou samozřejmostí každodenního života dítěte. Ovšem není tak důležité, *CO* se dítě učí, ale *JAKÝM* způsobem se učí. Plánování vychází z podmínek třídy, například je potřeba mít vhodně promyšlenou časovou osnovu. Dítě by mělo mít dostatek časového prostoru k proniknutí do problému a následně dokázat problém ve svém tempu vyřešit. Dále bychom sem mohli zařadit pravidelný režim (rytmus, řád), který bychom měli dodržovat. Učitel by měl umožnit přizpůsobovat organizaci činností v průběhu dne dětem. Kdykoliv bychom měli zvládnout dostatečně reagovat na vhodné momenty a neočekávané situace rozvíjející učení. (RVP PV, 2021, str. 8) doporučuje prožitkové a situační učení, při kterém pedagog využívá či vytváří přirozené praktické situace, ve kterých dítě získává nové poznatky a dovednosti přímo v situaci, kdy je potřebuje. Aktivita by měly probíhat zejména ve skupinách či individuálně.

Vzdělávání dětí je vhodné organizovat za pomoci spolupráce. Její nezbytností je správná motivace. Důležitou součástí spolupráce jsou diskuze mezi dětmi, dokázat si mezi sebou poradit, konzultovat a dojít ke společnému řešení problému. K tomu nám napomáhá kooperativní učení.

(RVP PV, 2021) dle rámcového kurikula jsou třídní programy otevřenými plány, které pedagog průběžně dotváří či upravuje dle aktuálních potřeb dětí a využívá při tom systematickou evaluaci

Šmelová a Prášilová (2018) uvádí o evaluaci neboli pedagogickém hodnocení, které slouží k tomu, aby systematicky vedlo k určení kvality a výkonů dítěte, skupiny nebo vzdělávacím programem. Toto hodnocení se týká nejen dítěte, ale i výuky. V rámci třídního programu pedagogové hodnotí ...

Podle Kupcové (2004) je evaluace a hodnocení:

- posun v osvojování dovedností (její získání a prohloubení)
- praktické využívání osvojených dovedností (nejen jejich získávání)

- uplatňování dovedností v dalších situacích (např. využití pohybové dovednosti v dramatických činnostech, využití správné výtvarné techniky při vyjádření vlastních pocitů, využití dovednosti správného dýchání, získané v pohybových aktivitách v hudebních činnostech)
- posílení sebevědomí (Zvládnou to sám, umím něco nového...)
- prožitek dítěte a uspokojení
- možnost ovlivnit své okolí (např. vylepšit prostředí vzniklým obrázkem, darovat jej jinému dítěti)

Svobodová (2005) zmiňuje že evaluace pomáhá učiteli vyřešit problém, jestli to, co dělá, dělá opravdu kvalitně a jestli nemůže postupovat ještě jinak a lépe. Tento způsob evaluace provádí učitelka většinou sama a je velmi intimní, protože se v důsledku dotýká jejích schopností a dovedností. Pokud by měla učitelka výsledky této evaluace zveřejňovat, začnou postrádat pravdivost a upřímnou snahu o posun. Budou se spíše zabývat zdůvodňováním, proč jsem to tak udělala a proč to jinak nejde. Technika této evaluace může vypadat následovně:

- motivace
- sběr informací
- fáze zpracování informací
- realizační fáze
- kontrolní fáze

Praktická část

7 PRAKTICKÁ ČÁST

7.1 Cíl práce

V teoretické části jsem se zabývala lidovou písní obecně, pěveckými činnostmi v mateřské škole, propojením lidových písní s ostatními hudebními činnostmi (poslechovými, instrumentálními a hudebně pohybovými) a možnostmi využití lidové písně ve všech oblastech vzdělávacího obsahu rámcového programu. Také jsem se věnovala plánování ve třídě mateřské školy a evaluaci tematických celků.

Hlavním cílem mé bakalářské práce je sestavení programu, který je postavený na práci s lidovými písněmi a jejich využití ve všech oblastech rámcového vzdělávacího programu. Dále vybrané písně realizovat v mateřské škole a posléze jejich realizaci vyhodnotit.

Pro vyhodnocení mého programu činností jsem si stanovila následující otázky:

- Jak děti na vybrané písně a program činností reagovaly?

Podmínky pro vyhodnocení:

- Sledování projevů dětí, díky jejich reakcí na činnosti. Zmíněny budou i okamžiky, kdy při realizaci došlo k potížím, následně byl zvolen návrh řešení.

7.2 Charakteristika programu

V rámci týdenního programu je lidová píseň propojena s dalšími aktivitami.

Při volbě písní k jednotlivému programu jsem vybírala z lidových písní, které jsou vhodné k tématu textem i ročním obdobím. Zvolené lidové písně mají jednoduchý rytmus, melodii, jsou chytlavé a obecně známé. Konkrétně---př., Travička zelená, Holka modrooká, Pod naším okýnkem a Bude zima, bude mráz“.

S hudebními aktivitami byly děti nejdříve seznámeny, poté nenásilnou formou zapojeny do jiných aktivit. Důležitá je motivace dětí k činnostem, proto jsem programy tvořila pestré, hravé, pro děti zajímavé, a aby zasahovaly do všech oblastí RVP. Vytvořila jsem čtyři programy a dva z nich realizovala: Jaro - „Travička zelená“, Léto - „Holka modrooká“, podzim - „Pod naším okýnkem“ a zima - „Bude zima, bude mráz“.

Mateřskou školu jsme navštěvovala ve dvou týdnech – kolem období jara v měsíci březnu a poté kolem období léta v měsíci červnu.

7.3 Metody ke sběru dat

Pro svou praktickou část práce jsem si zvolila následující metody ke sběru dat – pozorování, rozhovory s dětmi a analýzu hry.

Pozorování

Mertin a Gillnerová (2015) uvádí, že pozorování spadá do základů poznávání chování dítěte, které může být:

- Strukturované a nestrukturované pozorování (nejsou vytvořeny obsahy)
- Jednorázové nebo opakované pozorování
- Zaznamenávané nebo náhodné pozorování
- Zúčastněné nebo nezúčastněné (učitel je v interakci s dítětem/jen pozorujeme, není učitelkou organizovaná)

Podle Mertina a Gillnerové (2015) je pozorování důležitostí pro stanovení cíle, tj. proč chci situaci sledovat -> měla by být nachystaná příprava na pozorování. Strukturované pozorování má vytvořené obsahové kategorie pro sledované jevy. Pro sledování komunikace mezi dětmi je dobré všimát si pouze jednoho prvku chování, díky jevu lepší koncentrace. Záznamový arch seznamu projevů chování nám usnadní hodnocení, jak často, se který jev u dítěte objevuje.

Rozhovor

Autoři (2015) zmiňují, že u rozhovoru je důležité vědět, kdy se, na co jak zeptat, jak se získanými informacemi naložit a pracovat s nimi. U dětí předškolního věku je sporné, kdy nám poskytují pravdivé informace v rozhovoru. Proto bychom ho měli vést vhodně přiměřenému věku a schopnostem dítěte. V mladším věku můžeme k rozhovoru přizvat i rodiče, kteří nám pomohou s informacemi o dítěti. U strukturovaného rozhovoru se předem nachystá okruh otázek, na které se bude učitel dotazovat. U nestrukturovaného rozhovoru se volně hovoří na dané téma, které sám učitel připravil.

Analýza hry

Jedná se o sledování dětí při hře. Je zcela nepostradatelná pro dění v mateřské škole. Při analýze hry se dozvíme drahocenné informace o prožitku dítěte, jeho přítomný psychický stav, jeho zkušenosti, a nakonec i sebevyjádření dítěte. Můžeme si zde všimnout práce s pravidly, spolupráce a komunikace s ostatními dětmi.

Program činností je řazen do čtyř ročních období. Ty jsou vyhodnocena, podle reakcí dětí a následně zpracována evaluace.

7.3.1 Charakteristika třídy mateřské školy

Praktickou část jsem vykonávala v mateřské škole v Českých Budějovicích, ve věkové homogenní třídě. Jsou zde děti ve věku 3–4 let. Třídu navštěvuje 26 dětí, ale svůj program jsem realizovala s 22 dětmi.

Ve třídě je příjemná atmosféra, děti se učí formou hry, nejradši tancují a zpívají. Pořádají zde různé akce, výlety i zahradní slavnosti s rodiči. Třída je barevná a prostorná, vhodná na hry nejrůznějšího typu. K pobytu venku využívá třída velkou zahradu, která patří k mateřské škole.

7.4 Program (činnosti)

7.4.1 Jaro

Píseň „Travička zelená“

Tato píseň je mezi dětmi známá – hravá, chytlavá a má široké využití pro další činnosti s dětmi. Rozhodla jsem se ji do programu lidových písní zařadit. Začala jsem otázkami: „Děti, *slyšely jste, že přichází jaro? Co vás napadne, když se řekne jaro?*“

Cíle:

- Vnímat okolí, přírodu; vnímat a přijímat základní hodnoty v tomto společenství uznávané.
- Charakterizovat dané roční období.
- Rozvíjet řečové schopnosti a komunikativní dovednosti.
- Rozvíjet pohybové dovednosti.
- Rozvíjet dětskou tvořivost a fantazii.
- Rozvíjet některé kulturně estetické dovednosti (hudební, slovesné, výtvarné, ...).

- Rozvíjet osvojení si jednoduchých poznatků o počasí.
- Ovládat koordinaci ruky a oka, zvládnout jemnou motoriku.
- Vyjadřovat se prostřednictvím písní a zvládat základní vokální a instrumentální dovednosti.

Činnosti:

Práce s písní - „Travička zelená“, námětové hry „Probouzející se víly a skřítky“, „Co můžeme dělat v trávě?“, modelace, procvičení grafomotoriky „malování dle fantazie“, konstruktivní hry, prohlížení knížek k tématu přírody „Jaro, rostliny, zvířata“, skládání puzzle, tělovýchovné chvilky, zdravotní cviky tvořivé, prosociální, didaktické a pohybové hry, opičí dráha, relaxace - poslech hudby, dechová cvičení, hra na instrumentální hudební nástroje, zpěv, taneční průprava, práce s padákem, asociační kruh „Co tě napadne, když se řekne...?“, výtvarné činnosti – práce s temperovými barvami, obtisk ruky.

Výstupy:

- Dítě zvládne naslouchat chvíli druhému, neskáče mu do řeči, zamýšlí se nad jeho slovy.
- Dítě se zdokonaluje v pohybových dovednostech.
- Dítě se přizpůsobuje k vnímání, vyjadřování, porozumění, poslechu, výslovnosti.
- Dítě se dokáže tvořivě projevit a zapojit fantazii.
- Dítě dokáže projevit pohybem náladu z písně.
- Dítě dokáže zazpívat píseň.
- Dítě dokáže slovně vyjádřit, jaké je venku počasí.

Průběh činností a evaluace k programu s písní „Travička zelená“:

Seznámení s lidovou písní jsme začali navozením na téma „Jaro“. Jako motivaci, jsem měla připravenou básničku s pohybem „O jaro“. Děti mají totiž potřebu se učit a pamatovat si díky tomu, že báseň je zároveň s pohybem k jednotlivým slovům. To je pro děti „velký pomocník“ na paměť.

Slunce volá na sněženku. (dáme ruce před ústa a voláme)

„Jaro, jaro, už je venku!“

Pěkně nastav bledá líčka (kýváme hlavou a nastavujeme tváře)

a usměj se do sluníčka. (*máváme oběma rukama ke sluníčku*)

V komunitním kruhu jsem s dětmi hrála hru: „*Co tě napadne, když se řekne „Jaro“?*“ Tato hra, kde si děti samy ve své fantazii myšlenky, představují to, co je při vyslovení slova napadne. Děti odpovídaly: „*sluníčko, květiny, barvy, duha, teplo, mláďata*“.

V ranních cvičeních jsme hráli na raky, kdy jsme chodili po rukách pozadu, také jsme se plazili jako „hadi“ a nebo pochodovali jako „vojáci“. V rozechřívacích hrách jsme si vyzkoušeli spoustu nových cviků např. chůze po špičkách, chůze po patách, po vnější a vnitřní straně chodidel, hrát si „na čápa“ – velké kroky a nataženýma rukama před sebou, „na medvěda“ – dupat celou plochou chodidla. Zacvičili jsme si pár cviků a protáhli se.

Hra „Tempo hudby“ - děti se pohybují po třídě za doprovodu klavíru: hluboko – pomalý krok, střední tónina – rychlejší chůze, vysoko – přiměřený běh. Zopakovali jsme si básničku s pohybem jako každý den, aby si ji děti, co nejvíce zapamatovaly.

Jako klidnější aktivitu jsem vybrala relaxaci např. poslech hudby, poslech „zvuků přírody“. Děti u této aktivity mohou stát, nebo sedět, aby jim to bylo, co nejvíce pohodlné.

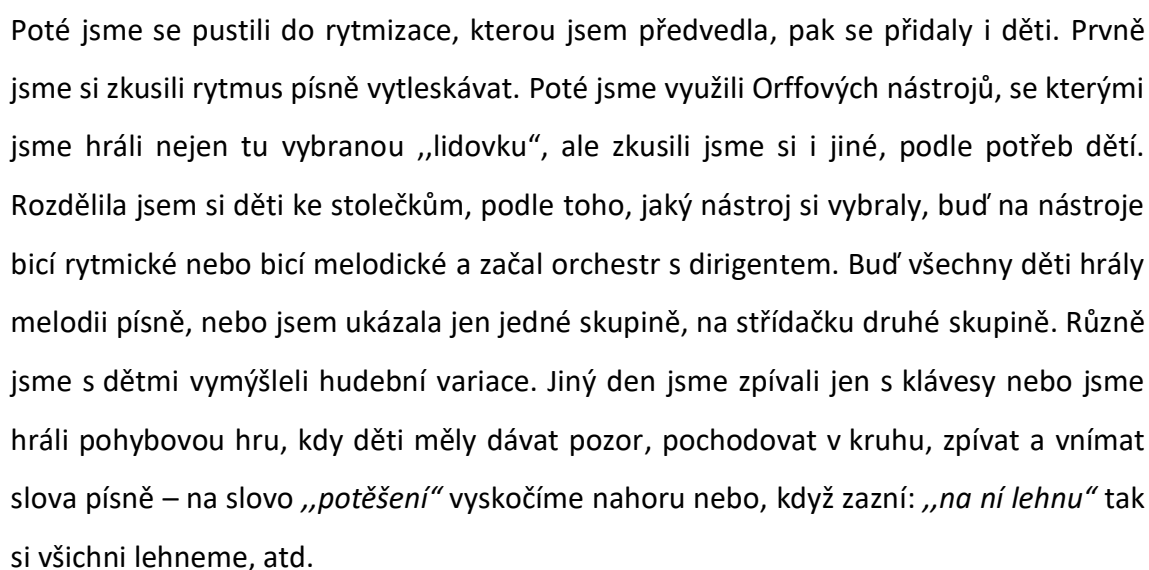
Hra na „Území jara a zimy“, s dětmi jsem procvičovala reakci na signál (hra bubínek a triangu), rozvíjení pozornosti a soustředěnosti. Zároveň jsme si povídali: „*Jaký je rozdíl mezi zimou a jarem*“?

Jako výtvarnou činnost jsem si pro děti připravila malování „sluníčka“ – motivace pro období jara - „*Pomaličku nám začíná hřát slunce.*“. „*Je to totiž výrazná změna, když svítí slunce v zimě a na jaře*“. Také jsem si pro děti připravila grafomotorické cvičení s tématem hlemýžďe a květin, jako v naší „Travičce zelené“.

Lidovou píseň jsem zakomponovala i do další aktivity. Povídali jsme si s dětmi „*Co mohou najít v trávě, jaká je, jakou má barvu, jaká tam žijí zvířata, jaké další rostliny ještě znáte, kde všude můžete trávu vidět, roste nám tráva někde kolem mateřské školy a kde, co na trávě nejraději děláte za aktivity*“? Společně bychom mohli vzít lupy a mohli bychom jít zkoumat, jestli to, co děti říkaly je pravda.

V hudebních činnostech jsme nejprve udělali dechová cvičení na „hbitý jazýček“: **Krásně začalo hrát „sluníčko“** (voláme sluníčko: HAALÓÓ!) **díky kterému v trávě vyrostla „květina“** (přivoníme ke květině - nádech nosem – výdech ústy: ÁÁÁCH; to je VŮŮŮŮŮŮŇĚ – co nejdelší výdechový proud). **Tu květinu zrovna opylovala „včelička“** (nadechneme se nosem – vydechujeme: BZZZ!). **Když včelička přelétala na jinou květinu, musela si dát pozor na „hada“** (lezeme po zemi a syčíme: SSS!).

Obrázek 1: Cvičení na rozezpívání -foto: severáček.cz

39

jsem zvolila právě díky tomu, že v písni zpíváme: „travička zelená“ je skvělou motivací pro barvy, které jsem nenápadně do programu zařadila a společně jsme si je mohli procvičit.

Další aktivitou jsem si pro děti připravila hru „Tichá pošta“, protože je v trávě ticho, vyzkoušeli jsme si to s dětmi v kruhu. „*Co je ticho a jak vypadá? Zkusili jste někdy v sobě udržet tajemství? Zvládneme to společně?*“

Motivací k tématu téhle aktivity bylo „slunce“, „*kteřé musí svými paprsky zářit, aby rostliny, včetně trávy mohly růst*“. Aktivita s padákem, kdy děti drží padák kolem dokola a na něj se položí míček symbolizující „slunce“. Nejprve jsme ho houpali, různě natáčeli a nakláněli. Hlavní úkolem bylo, aby nám nespadlo dolů z obláčku. Poté jsem nechala děti, aby si s padákem tzv. zařádily. Procvičovali jsme barvy, tvary, právě pomůckou nám byl barevný padák, který se skládá z kruhu, s barevnými trojúhelníky. Napadla mě ještě hra „Výměna“, kdy učitelka řekne jména dvou dětí a ty si vymění místo, jen v momentě, kdy je padák nahoře, ostatní děti s učitelkou padák ovládají podle pokynů. Hurdová (2014) uvádí, že hra s padákem umožňuje dětem radost z pohybu a vytváří tak zábavu, ale zároveň rozvíjí hrubou motoriku a spolupráci ve skupině. Dochází ke zlepšení koordinace pohybů a ovládání celého těla. Při takovéto aktivitě se ukotví i vztahy dětí díky spolupráci mezi nimi.

Jako výtvarnou činnost, jsem si pro děti připravila aktivitu - otisk ruky pomocí temperových barev „tulipán“, kde si děti po doschnutí ruky domalovaly stonek.

Při pobytu venku jsem se snažila děti motivovat k našemu tématu. Například děti pozorovaly květiny, s lupou zkoumaly: „Co žije v trávě?“, hráli jsme „Kimovu hru“ – „*Zapamatuj si obrázky a pak je najdi v přírodě: jarní květinu, mravence, žížalu, šišku*“. Tato hra rozvíjí zrakové vnímání, paměť, ale i prostorovou orientaci.

Na konci jsem se společně s dětmi posadila do kroužku a ptala se jich: „*Co se vám líbilo a povedlo?*“, děti odpovídaly:

- „*Mně se líbilo, jak jsme tancovaly*“
- „*Mně se líbilo jak jsme pochodovaly jako vojáci*“
- „*Mně se to líbilo celé*“
- „*Mně se líbilo, že jsme si mohly zazpívat tuhle písničku, mám ji moc ráda*“

Seznam dalších písní, které se k jaru vztahují:

- Přišlo jaro (taneček ve dvojicích)
- Jaro je tu
- Masopust držíme
- Skákej medvěde
- Hody, hody doprovody
- Neseme, neseme májíček
- To je zlaté posvícení

7.4.2 Léto

Píseň „Holka modrooká“

Tato píseň vystihuje období léta, propojila jsem píseň s tématem „U nás u vody“. Téma seznamuje děti s koloběhem vody, života u vody i ve vodě, poznávat prostředí řeky a jejího okolí, poznat okolnosti ochrany přírody, uvědomit si, že voda je důležitá pro život, ale v některých případech může být i nebezpečná.

Cíle:

- Rozvíjet a užívat všech smyslů.
- Rozvíjet poznatky, schopnosti a dovednosti umožňujících pocity, získané dojmy a prožitky.
- Rozvíjet jemnou motoriku při výtvarných i jiných činnostech.
- Rozvíjet kooperativní dovednosti.
- Rozvíjet tvoření pozitivních vztahů ke kultuře a umění.
- Seznámit se s místem a prostředím, ve kterém dítě žije, a vytvářet pozitivní vztah k němu.
- Posilování přirozených poznávacích citů/zvědavosti, zájmu, radosti z objevování apod.
- Dorozumět se s ostatními dětmi, umět se vyjadřovat.
- Vytvářet povědomí o vlastní sounáležitosti s přírodou.

Činnosti:

Práce s písní - „Holka modrooká“, námětové hry „Rodina u moře, Rybáři“, konstruktivní hry - „Potok, rybník, moře“, skládání puzzle, skládanky, prohlížení knížek k tématu

„Voda, ryby, příroda, koloběh vody“, komunitní kruh - bezpečnost u vody, tělovýchovné chvílky, zdravotní cviky, tvořivé hry, prosociální hry, didaktické a pohybové hry - „Pára, voda, led“, opičí dráha - „Potok“, relaxace, poslech - „Vltava“, poznávání zvuků vody“, asociační kruh, dramatizace „Proměna v kapky, koloběh vody“, dechová cvičení, rytmická cvičení, hra na instrumentální hudební nástroje, zpěv, taneční průprava, pokusy - „Co plave, co se potápí, přelévání vody“, výtvarná činnost „Kapka vody“ - stříhání, malování temperovými barvami, dokreslování obličejů. Další zajímavou aktivitou může být výlov rybníka, povídání s rybářem.

Výstupy:

- Dítě zvládne sladit pohyb se zpěvem, rytmus s pohybem.
- Dítě zvládne zacházet s jednoduchými hudebními nástroji.
- Dítě se dokáže naučit zpaměti krátký text (říkanky, písničky).
- Dítě dokáže projevovat zájem o poslech hudby.
- Dítě si zdokonaluje povědomí o přírodě a společnosti.
- Dítě dokáže vyjádřit vlastní jednoduché pohybové představy.
- Dítě si dokáže osvojit základní poznatky o vodě, o koloběhu vody a jejím významu z hlediska poznávání a ochrany přírody.
- Dítě zná, její využití, kde všude v domácnosti a v přírodě najdeme vodu.

Průběh činností a evaluace k programu s písní „Holka modrooká“:

Seznámení s druhou lidovou písní „Holka modrooká“ jsme se ponořili nejen do tématu léta, ale také vody. Motivací byla krátká rytmická báseň s pohybem „Voda, voda, vodička“.

Voda, voda, vodička,	<i>(plácáme do kolen)</i>
ryba, ryba, rybička,	<i>(plácáme do ramen)</i>
žába, žabka, žabička	<i>(tleskáme)</i>
udělala: „žbluňk!“	<i>(vyskočíme do dřepu)</i>

Pro navození atmosféry si děti hrály na „Rybáře, rodinu u vody“. Asociační kruh s aktivitami jako je hra „Řekni, co tě napadne. když se řekne VODA, v jaké podobě může voda být?“ -> Děti odpovídaly: „rosa, déšť, led, sníh, kapky“ Dále jsme se bavili o bezpečnosti u vody, sama píseň má poslání, abychom „dávali bacha“ u vody. Pohádka „O kapičce“ byla skvělou motivací pro celé téma „Voda“.

Pohádka „O kapičce“

Povím Vám příběh kratičký o cestě vodní kapičky.

V potůčku se prohání, když ji slunce zahřeje,

na páru se promění, kam se potom poděje?

Stoupá vzhůru do mraků. Je to cesta zázraků.

Až má mráček plné břicho, zahromuje „stačí!“

Kapička se změní v deštík, pláštěnku ti zmáčí.

Tenhle příběh nemá konec, není za ním tečka,

kapka steče do potůčku a zas dokolečka.

V konstruktivních hrách jsme téma také zapojili např. „Potok, rybník, jezero“. Děti skládaly „Žabku“, prohlížely si knihy o „Vodě, rybách, přírodě, koloběhu vody“.

Dobrou pomůckou je kniha od *Heleny Haraštové: Kapka Kája*. Je to hravá knížka, kde se děti dozví, jak se k nám taková dešťová kapka dostane, jak je pro nás déšť užitečný a další skvělé informace podané hravou formou.

V tělovýchovných chvilkách jsme skákali přes „potok“, napodobovali koloběh vody s troškou dramatizace.

- Koloběh vody - děti (kapky vody) pobíhají po prostoru herny, ***vyjde sluníčko, které kapičky zahřívá*** (zastavíme se), ***voda se odpařuje do vzduchu*** (poskakujeme snožmo na místě pomalu, rychle), ***napodobujeme stoupání kapek do vzduchu, kapky se sdružují*** do dvojic a pomalu se spojují do oválu (mrak), ***mrak se pohybuje po obloze*** (točíme se), ***vítr fouká do mraku, mrak je plný vody*** (napínáme se), ***až to nemůže vydržet praskne*** (pustíme se) a ***začne pršet, déšť*** – (prsty naznačujeme kapky a klesáme na zem do lehu).

Dále je důležité se rozhýbat, protáhnout, k tomu nám dopomáhají zdravotní cviky. Když jsme rozhýbaní, měli bychom se naopak dokázat i zklidnit např. pomocí techniky relaxace – poslech zvuků vody, zároveň poznávání „*Jaký zvuk vody slyšíme, kde jsem takový zvuk slyšeli?*“ (pevné: jízda po ledě, cinknutí ledu o sklenici; kapalné: šplouchání řeky, nalévání vody do sklenice, déšť; plynné: pára z lokomotivy, pára z konvice).

Pohybová hra „Pára, voda, led“. Jedná se o hru, kdy se děti na ukázání obrázku musí snažit reagovat na pokyn: pára – poskoky, voda – chodíme po třídě, led – zpomalujeme chůzi, až se zastavíme. Poslech hudebního díla Vltava od Bedřicha Smetany můžeme

využít buď jako relaxační hudbu na odpočinek, nebo s ní můžeme vyjádřit pohyb – taneční improvizaci, podle hudby jako „víly“ na řece, „voda v potoce“.

Neměla by chybět dramatizace „Proměna v kapky“ Různá dechová cvičení např. foukání a bublání do vody: „*Děti zkusíme zadržet dech, jako když máme „škytavku“ nebo se chceme potopit*“. Rytmická cvičení, hra na tělo, práce s rytmem, hra na instrumentální hudební nástroje, zpívání, taneční průprava, hra se slovy např. „Když zazní vše, co patří k vodě -> dřepneme si“.

HOLKA MODROOKÁ (česká lidová píseň) s pohybem:

Holka modrooká neseďávej u potoka	<i>(ukazujeme na oči a vlasy jako dívka)</i>
holka modrooká neseďávej tam.	<i>(hrozíme prstem)</i>
V potoce je hastrmánek,	<i>(napodobení hastrmana)</i>
zatahá tě za copánek.	<i>(tahat se za copánek)</i>
Holka modrooká, neseďávej tam.	<i>(hrozíme prstem)</i>

Další možnou aktivitou, je zpívání na jinou samohlásku (U, E, I...). Ze začátku to bylo pro děti náročné, ale časem se nám píseň vepsala do paměti, jsme s ní takhle mohli pracovat.

<i>Hulku mudruukú,</i>	<i>Helke medreeké,</i>	<i>Hilky midriiky,</i>
<i>nusudůvuj u putuku,</i>	<i>nesedévej e peteke,</i>	<i>nisidivij i pityky,</i>
<i>hulku mudruukú,</i>	<i>helke medreeké,</i>	<i>hilky midriiky,</i>
<i>nusudůvuj tum.</i>	<i>nesedévej tem.</i>	<i>nisidivij i pityky.</i>

Pro děti jsou velkým objevováním pokusy - „*Co plave, co se potápí, přelévání vody*“. Pro děti jsem měla připravené velké nádoby s vodou, kde jsme společně zkoumali, které předměty plavou, které se naopak potápí. Houbička na nádobí je dobrá na vsakování vody, děti se tím naučily vodu nasát a následně vyždímat.

Také jsme vyzkoušeli odpařování vody pomocí folie s vodou, kterou jsem zavěsila na okně třídy mateřské školy. S dětmi jsme to pozorovali každý den, vždy jsme se u okna zastavili a povídali si: „*Co se změnilo a jak to odpařování probíhá*“.

Když by bylo velké horko můžeme zkusit takový experiment, kdy si zamrazíme v mrazáku kusy ledu (trochu vody do větší nádoby), po zmrznutí na ně můžeme malovat vodovými

barvami. Tímto způsobem bychom mohli zamrazit nějakou hračku, kterou poté teplou vodou, nebo díky teplým slunečním paprskům roztajít. Je to pro děti

Mezi výtvarnou činnost jsem zařadila výrobu „Kapky vody“. Při této aktivitě si děti procvičily stříhání, malování temperovými barvami, když vše zaschlo dodělaly si ještě ruce a nohy a dokreslily obličej.

Při pobytu venku si děti hrály na písku, stavěly různé stavby s vodními prvky, jde vidět, že toto téma je pro děti velkým prožitkem. Vůbec nemusíme mít hned moře, ale stačí nám nějaký rybník nebo potok. Mohli bychom děti nechat se brouzdat ve vodě. Určitě kolem sebe objeví soustu nových a zajímavých objevů. Jít se podívat k rybníku, mít setkání s rybářem, řekl by nám informace o vodě, bezpečnost u vody...

Na konci jsem si s dětmi udělala reflexi podle smajlíků „Líbilo se vám to“? Komu se to líbilo – zvedl nad sebe žlutého vysmátého smajlíka, komu ne – červeného zamračeného smajlíka. Kromě jedné holčičky, která říkala, že jí bolí břicho a zvedla červeného smajlíka, všichni ostatní měly nahoře žlutého. To mě moc potěšilo.

Seznam dalších písní, které se k létu vztahují:

- Hřej slunéčko, hřej
- Na tom pražském mostě
- Když jsem já sloužil to první léto
- Volám tě sluníčko
- Tluču, tluču mák (chůze ve vázaném kruhu)

7.4.3 Podzim

Píseň „Pod naším okýnkem“

Cíle:

- Vytvoření základů estetického vztahu ke světu, k životu, ke kultuře a umění.
- Umět charakterizovat dané roční období, jeho hlavní znaky; rozvoj schopnosti vážit si života ve všech jeho formách.
- Dítě se zdokonaluje v pohybových dovednostech.
- Dítě se dokáže tvořivě projevit a zapojit fantazii.
- Dítě dokáže projevem pohybem náladu z písně.
- Dítě dokáže zazpívat píseň.

Činnosti:

Práce s písní „Pod naším okýnkem“, námětové hry - „Na zahradníka, Rodina – pečení ovocného koláče“, konstruktivní hry, - „Zahrada“, skládání puzzle, skládačky, prohlížení knížek s tématem „Podzim, zahrada, rostliny“.

Tělovýchovné chvíle, zdravotní cviky – „Cvičení s jablíčkem“, tvořivé, prosociální a didaktické hry, relaxace - „Šustění listí, Podzim“, asociační kruh, dramatizace – pohádka „O veliké řepě“. Hra „Na zahradníka“ – jedná se o hru, kdy každé dítě má své ovoce na obrázku, umělé, šlo by i opravdické. Děti se volně pohybují po prostoru, po zaznění říkanky: „*Vytrhneme si na zahradě, zeleninu na záhoně. Ovoce je sladké, zralé, do košíku posbírané*“. Na povel se jedno dítě stává zahradníkem a jeho úkolem je posbírat od ostatních dětí vybrané ovoce.

Logopedická cvičení (fúúú, ššš, sss), dechová cvičení, rytmická cvičení s kaštany, hra na instrumentální hudební nástroje, zpěv, taneční průprava – mazurka „Měla babka“, pohyb na slovo v písni. Práce se šátkem na rytmus písně (teplé barvy podzimu).

Relaxace „Semínka zůstanou ležet“ – mohou si však najít pohodlnou polohu. *Zahradníci najděte si své místo a ulehněte, po náročné práci si potřebujete odpočinout*. Učitelka pustí relaxační hudbu a jakmile cinkne na triangel, začne učitelka vyprávět příběh a děti poslouchají a relaxují. „*Semínka, představte si, jak ležíte v měkké, voňavé hlíně...* Učitelka nechá dětem chvíli čas na to, aby si odpočinuly. Pak jemně udeří na triangel a vyzve děti, aby pomalu otevřely oči, vstaly a usadily se do kruhu.

Předmatická gramotnost – třídění, počet, modelace podzimních plodů z plastelíny, stavění domečků z přírodních materiálů „Domeček pro lesní skřítky“, příprava zeleninového nebo ovocného salátu, ochutnávka ovoce a zeleniny, pracovní činnosti - navlékání korálků z přírodních plodů (šípky, žaludy), zvířata z kaštanů, výtvarná činnost „malování stromů s otiskem listů, koruna stromů pomocí korkového špuntu, otisk plodů podzimu. Venku bychom mohli pozorovat, jak se nám příroda mění, sbírat kaštany, listy.

Výstupy:

- Dítě se naučit zpaměti krátké texty/reprodukovat říkanky, písničky, pohádky, zvládnout jednoduchou dramatickou úlohu.
- Dítě se dokáže soustředit na činnost a udržet pozornost.

- Dítě se učí poznat a pojmenovat většinu toho, čím je obklopeno.
- Dítě se učí chápat základní číselné a matematické pojmy.
- Dítě dokáže vědomě napodobit jednoduchý pohyb dle vzoru a přizpůsobit jej podle pokynu.
- Dítě dokáže zachytit a vyjádřit své prožitky/slovně, výtvarně, pomocí hudby, hudebně pohybovou či dramatickou improvizaci.

Seznam dalších písní, které se k podzimu vztahují:

- Foukej, foukej větříčku“
- Prší, prší
- Měla babka čtyři jabka

7.4.4 Zima

Píseň „Bude zima, bude mráz“

Michlíčková (2012) uvádí pohádku „O paní Zimě“. Paní Zima nám přinesla sníh (papírové vločky) a vypráví:

„To bylo tak. Kde se vzaly, tu se vzaly, na obloze se narodily malé sněhové vločky. Jedna jako druhá, druhá, jako třetí. Zkrátka, bylo jich tam tolik, že by je Honzík, ani Helenka nespočítali. Jenže, všechny byly takové nepěkné. Vůbec nebyly bílé. Byly celé ušpiněné. „No to tak přeci nemůže zůstat,“ řekl si mráček Modráček. Přemýšlel a dumal, co s tím. „Už to mám,“ napadlo ho. „Zavolám na pomoc nebeské švadlenky. Vždyť zvládly ušít i můj kabátek.“ A jak řekl, tak udělal. Svolal švadlenky a ty hned začaly pilně pracovat. Rozpáraly velikánskou nebeskou duchnu a z prachových peříček ušily vločkám načechrané, sněhobílé kabátky. A protože švadlenky byly opravdu pilné, dostala nový kabátek každá vločka. Jů, to jim to slušelo. Rozpustilé vločky se otáčely a prohlížely, a protože chtěla být před zrcadlem každá z nich, strkaly se a strkaly, až se to stalo. Hop a hop a hop ... a padaly a padaly, až dolů, dolů na zem. Jů! To byla chumelenice“.

Cíle:

- Mít povědomí o možnostech zimního pohybového vyžití; ovládání pohybového aparátu a tělesných funkcí; rozvoj fyzické i psychické zdatnosti.
- Rozvoj kooperativních dovedností

- Rozvoj schopnosti žít ve společenství ostatních lidí (spolupracovat, spolupodílet se), přináležet k tomuto společenství (ke třídě, k rodině, k ostatním dětem) a vnímat a přijímat základní hodnoty v tomto společenství uznávané
- Vytváření elementárního povědomí o širším přírodním, kulturním i technickém prostředí, o jejich rozmanitosti, vývoji a neustálých proměnách

Činnosti:

Práce s písní „Bude zima, bude mráz“, námětové hry - „Čerti, Rodina – pečení vánočního cukroví, jedeme na hory“, omalovánky se zimními náměty, konstruktivní hry, - „Iglú, kopec sněhu - svah“, skládání puzzle „Zimní krajina“, skládačky, prohlížení knížek s tématem „Zima“, báseň s pohybem, tělovýchovné chvilky - chůze po tenkém ledu (přechod přes lavičku) - udržení rovnováhy, házíme papírovými koulemi na cíl (do lavoru, do koše, trefujeme určité předměty), zdravotní cviky – „Cvičení se sněhovou koulí“ - kulička z papíru, pohybová hra „Na sochy“.

Sněhulák je panáček,	<i>(ukazujeme "stříšku nad hlavou")</i>
má na hlavě plecháček.	<i>(poklepeme si rukou o hlavu)</i>
Místo očí uhlíky	<i>(ukazujeme oběma rukama na oči)</i>
a až dolů knoflíky.	<i>(jednou rukou naznačujeme řadu knoflíků)</i>
Chodí, chodí bos,	<i>(tři velké kroky na místě)</i>
má červený nos!	<i>(náznak velkého špičatého nosu)</i>

Tvořivé hry, prosociální hry, didaktické hry, relaxace - poslech „Zima“, asociační kruh - rozhovor o proměnách počasí „Co je to sníh, kde se bere“?, zimní hádanky, pro motivaci použití knížky „Krték v zimě“, který by nás mohl celým programem provázet.

Logopedická cvičení - „Když je nám zima děláme brrrr“!, dechová cvičení - foukání do sněhové vločky, rytmická cvičení, hra na instrumentální hudební nástroje, zpívání, taneční průprava.

Předmatická gramotnost, modelace sněhuláka z plastelíny. Zimní sporty: povídáme si nad obrázky zimních sportů, např. bobování/sáňkování, bruslení, lyžování... Ve třídě si můžeme vyrobit vlastní dráhu – kloužeme se po zavěšené lavičce na žebřinách.

Ve výtvarných činnostech se objeví vystřihování a lepení sněhových vloček na okno, malování prsty „Krmítko pro ptáčky“, „Zimní okno“: malujeme inkoustem na velkou čtvrtku a po zaschnutí kreslíme zmizíkem zimní obrázky.

Pozorování lupou na zahradě mateřské školy zamrzlé krystalky ledu. Nejen pro děti, je to neskutečný zážitek. pokusy se sněhem a ledem.

Povídání si o správném oblékání v zimním období, nácvik správného otáčení a skládání oblečení, bezpečnost v zimním období „*Jaké oblečení nosíme, když je venku zima a sníh*“?

Ve sněhu můžeme pozorovat stopy zvířat (psa, zajíce, srnky...) i lidí (chodec, cyklista, kolečka kočárku). Můžeme společně zjistit kam nás taková stopa zavede. Venku na zahradě se pouštíme do stavění sněhuláka, pozorujeme tání rampouchů, tvoříme ze sněhu Ve třídě mateřské školy si zdobíme okna různými dekoracemi, které si s dětmi vyrábíme. Například sněhové vločky zavěšené na bavlnce, vystříhané vločky, dečky.

Výstupy:

- Dítě dokáže poznat změny v jednotlivých ročních obdobích v našem podnebí.
- Dítě se učí poznat a pojmenovat charakteristické rysy zimy.
- Dítě se učí radovat ze zimního období.
- Dítě dokáže experimentovat, poznávat vlastnosti vody.
- Dítě dokáže zazpívat píseň a doprovodit se na dětské hudební nástroje.

Seznam dalších písní, které se k zimě vztahují:

- Štědrej večer nastal
- Pásli ovce valaši
- Narodil se Kristus Pán
- Koleda, koleda, Štěpáne
- My tři králové

A další jiné koledy...

7.5 Evaluce

Vyhodnocení realizace programu jsem zmiňovala u konkrétních činností ročních období, nejen z pohledu mého, ale i z reakcí od dětí. S dětmi jsem týdenní celky ročních období na základě jejich reflexe vyhodnocovala.

7.5.1 Jak děti na vybrané písně a program činností reagovaly?

- Lidová píseň „Travička zelená“

Reflexe: Potěšení, velký zájem o činnosti, které jsem měla pro děti připravené, dozvědět se něco nového, láska k hudbě.

Sebereflexe:

Tuto píseň děti znaly, proto pro mě příprava některých aktivit byla snazší. Šlo na dětech vidět, že je to moc baví. Snažila jsem se, aby dětem tato píseň přinesla radost, nejenom díky aktivitám. Chtěla jsem, aby si děti vzaly nějaké poznatky o jaru, kvetoucích rostlinách, zvířatech, změnách počasí, aktivitách na jaře... Dále jsem se snažila věnovat čas hudebním činnostem, které byly provázeny různými technikami a cvičeními.

Aktivita na tempo hudby, bylo to pro děti něco nového, ale moc zajímavého a chvílemi i těžší, ale moc jsme se u toho nasmáli. Všimla jsem si, že v rychlejším tempu se děti nehlídají a dokážou se rozdovádět bez zábran. Poté jsem to napravila a hlídala si tempo na klavíru, tak aby se děti pohybovaly v bezpečné rychlosti. Ani bych nevěřila, jaká zábava to byla nejen pro děti, ale i mě.

Básnička s pohybem je pro tuhle třídu neskutečnou radostí. Na začátku každého týdne, kdy ví, že si budou povídat o novém tématu, se těší na novou básničku.

Všimla jsem si, že, co se týče klidných činností, to dětem dělá celkem problém. Měla jsem takhle připravenou relaxaci, při níž děti poslouchaly zvuky přírody. Asi dvě děti byly rozlítané a nechtěly moc odpočívat, samozřejmě, když si toho všimly ostatní, i oni se začaly hýbat a přestaly se soustředit. Možná bych jim pro příště měla dát více prostoru, začít jen chvilíčkou uvolnění. Na druhou stranu, jsem si všimla, že čím více jsme takové klidné aktivity prováděli, tím lépe začaly děti reagovat.

Při hře „Kdo se schoval v trávě“? mě samotnou překvapilo, jak jsou děti všímavé a dokážou rychle zjistit a odpovědět, který kamarád je schovaný.

Děti neskutečně baví zpívat a tančovat, jde vidět, že to pro ně není nic cizího. Přiznám se, že s hudebními nástroji jsem měla velké obavy, jak to co nejlépe zorganizovat. Rozdělila jsem si děti ke stolečkům s nástroji a začal orchestr s dirigentem. Buď všechny děti hrály melodii písně, nebo jsem ukázala na jednu skupinku u stolečku, pak na střídačku druhé skupině. Různě jsme s dětmi vymýšleli hudební variace. Byla to pro děti velká zábava a myslím i silný prožitek.

Hra na „Tichou poštu“ - Sama jsem byla dost zvědavá, jestli děti to tajemství, tajnou zprávu v sobě uchovají a hlavně, jestli dokážou udržet „ticho“ ve třídě. U prvního kola jsem se už začala radovat, že nám to napoprvé vyšlo, ale najednou jsem si všimla, že na konci našeho kroužku vznikl problém. Jeden chlapec začal hru bojkotovat, protože ze slova „slunce“ nám vzniklo slovo „bouřka“. Ale brala jsem to jako legraci, společně jsme pak s dětmi pátrali, kde nastal ten komunitní šum. Podruhé už to bylo v pořádku. Naopak některé děti měly trošku strach, nechala jsem jim prostor, aby si to buď vyzkoušely, nebo řekly, že nechtějí a budou jen tiše pozorovat.

Domnívám se, že hra s padákem baví snad každé malé dítě. Byla pro ně velkou zábavou a doufám, že jim to přineslo i radost. Akorát jsem sama měla trochu strach, když jsme dělali aktivitu podbíhání pod padákem, aby nedošlo k problému. Naštěstí, jsem vždy vyměnila jen malý počet dětí, tak abych to sama zvládla uhlídat.

Výtvarná činnost – Tato technika byla pro děti novější, proto v nich byl vidět velký zájem a soustředěnost. Zajímavé bylo pozorovat, jak se děti soustředí, aby výtvar byl, podle jejich představ. Já jsem nakonec zvolila organizaci takovou, že jsem si stoleček pro výtvarnou činnost dala jen jeden a zbytek dětí mělo možnost u stolečků vypracovávat pracovní list na tvary a barvy. Všechny děti se mi vystřídaly a já krásně měla prostor se věnovat každému individuálně a pohlídat si je hlavně kvůli nepořádku. Každé dítě si ruku otisklo na papír a rovnou si to namířilo do umývárny k umyvadlu, aby nedošlo k nějakému problému.

- Lidová píseň „Holka modrooká“

Reflexe: Spokojenost, zájem o aktivity, chtění si vše vyzkoušet, poznávat nové věci

Sebereflexe:

Myslím, že týdenní program letního období, měl u dětí také obrovské nadšení. Během tohoto týdenního programu jsem se snažila, aby děti získaly informace o létě, koloběhu vody, vody obecně, co pro nás znamená, jak vypadá... Zároveň mým úkolem bylo, díky lidové písni „Holka modrooká“ propojit nejen hudební aktivity s ostatními aktivitami v mateřské škole.

Motivací byla básnička „Voda, voda, vodička“ - Ta byla pro děti moc zábavná, protože tím, že je rytmická, mohli jsme s ní dělat různé „skopičiny“, např. zrychlovat a zpomalovat tempo.

Dramatizace „Koloběh vody“ – Děti nevěděly, co se pod tímto názvem skrývá a byly napjaté. Když ale zjistily, že mám pro ně krátký příběh, který my „hrajeme“ našly v tom velké zalíbení a moc jsme si to všichni užili.

Relaxace poslechu zvuků vody byl celkem oříšek. Děti nedávaly ze začátku takový pozor jako jsem si představovala, kvůli poslechu zvuků. Následně jsme si lépe vysvětlili pravidla, co bude úkolem, kdy jsem pro lepší motivace pracovala s intenzitou svého hlasu, a nakonec se povedlo. Nebo jsme poslouchali skladbu „Vltava“ od Bedřicha Smetany, která děti moc zaujala a krásně se na ni dokázaly hýbat do rytmu jako „víly“.

Při dechových cvičeních jsme zkoušeli zadržet dech, tam se někteří trošku bály. Když jsme si vysvětlili, že to je jako když se chceme potopit pod vodu, najednou to uměly všechny děti.

Při práci s písni jsem s dětmi ukazovala pohyb, o čem se zpívá. Moc to děti zaujalo a nasmáli se, protože jsem zkusila i měnit tempo písni, a to byla teprve legrace. Také jsem zkusila neobvyklou věc, zazpívat píseň jen na jednu samohlásku (U, E, I...), měla jsem strach, jestli to není pro děti moc náročné. Ze začátku s tím měly trochu problém, ale když jsem jim to předvedla, viděly, že to určitě bude obrovská zábava.

Všechny experimenty a pokusy, které jsme prováděli, byly pro děti velkým prožitkem, zřejmě takovou zkušenost neměly, proto jejich reakce byly nadmíru skvělé: „Potápí se to! Jéé tohle plave! To je zajímavý!“. Tohle byla činnost, u které jsem sama měla trochu strach, ale tím, že jsem měla děti rozděleny do skupinek, bylo vše v pořádku.

Výtvarná činnost „Kapka“, děti se na této činnosti kreativně projevily. Každé dítě bylo originální, každá kapka byla jiná a krásná.

SHRNUTÍ

Děti se velice vyžívají v činnostech, které jsou pro ně prožitkem, když si mohou něco osahat, prožít, vyzkoušet, dozvědět se nové informace... Když se zaměříme na kterékoliv téma, je potřeba si to prožít. Např. Velikonoce – děti potřebují prožít tradice, např. potřebují si upéct mazanec, aby věděly, jak dobrý je, uplést pomlázku, nazdobit vejce atd. Naopak nechceme, aby docházelo k negativním prožitkům spojené např. s nemocí nebo úrazem. Takové prožitky se nám v životě asi nevyhnout, ale aspoň v mateřské škole se jim snažíme předcházet.

Práce ve skupinkách se dětem líbí, i když jsou 3–4leté dokáží si pomáhat navzájem. Co mě, ale překvapilo bylo, že děti jsou zvyklé být společně při jedné aktivitě. Já jsem si je chtěla rozhodit do skupinek, jedna skupinka se věnuje experimentování s vodou a ta druhá měla za úkol vypracovat grafomotorické cvičení. Jenže děti mě pochopily, že experiment dělat nebudou. Proto jsem jim musela vysvětlit, jak si bych si to představovala. Potom děti pochopily, že si vyzkouší obě aktivity. Nakonec jsme se k domluvě s dětmi dopracovali.

Podle Vágnerové (2000) už od útlého věku má dítě tendenci všechno napodobovat. „Nápodoba je pro děti v batolecím věku projevem určité závislosti na okolí a je jedním z dostupných způsobů orientace a adaptace na prostředí.“ Můžeme ji označovat jako opakování nějakého pozorovaného projevu. Sama jsem si ověřila v praxi, že se dítě naučí mnohem rychleji v kolektivu ostatních dětí. Utvrdila jsem se v tom, že když využiji lidovou píseň, která má jednoduchý text i melodii a zařadím do dalších činností, je pro děti lépe zapamatovatelná. Děti se učí pomocí her a nesmírně důležitá je v tomto případě motivace dětí.

ZÁVĚR

V teoretické části mé bakalářské práce jsem seznámila čtenáře s pěveckými činnostmi dětí předškolního věku a dalšími činnostmi jako jsou: hudebně pohybové, poslechové a instrumentální. Dále jsem se věnovala o lidové hudbě, její historii, charakteristice, lidové písni. Také jsem se zaměřila na plánování ve třídě mateřské školy a evaluaci tematických celků.

V praktické části byl vytvořen program činností, který byl zaměřen na využití lidových písní v rámci tematických celků ve všech oblastech vzdělávání v mateřské škole. Program je skvělým pomocníkem pro učitelky mateřských škol, které chtějí dětem nabídnout činnosti propojené s lidovou písní.

Činnosti, které jsem měla v rámci celého programu připravené, měly ohlasy především pozitivní. Na dětech bylo vidět, jak se na každý den těší. Jaké nové aktivity mám pro děti připravené. Při činnostech projevovaly zálibení, panovala v nich dobrá nálada, radostná euforie. Snažila jsem se, abychom vždy měli příjemné prostředí, ve kterém se budeme cítit dobře. Správně zvolená motivace byla ukázkou tvořivé práce dětí a nadšení, které do toho všech činností vkládaly.

Děti se v některých momentech nesoustředily. Hlavní důvod byl, že je to buď nenadchlo nebo měly zřejmě v danou chvíli jinou potřebu. Hledaly jsme proto společně s dětmi jiné aktivity, nebo jsme vedly diskuze co bychom mohli dál udělat jinak.

Byla bych moc ráda, kdybychom děti v mateřských školách seznamovaly s lidovými písněmi. U nás je lidová hudba už přes mnoho generací, proto bychom neměli opomíjet její šíření dalším dětem, co přijdou po nás. Nakonec bych se chtěla podělit o pár slov jednoho mladého muže Daniela Tisoně: *„Život je jako hudba a každý tón je jedinečný.“* Tím bych chtěla jen dovysvětlit, jako má hudba jedinečné tóny, tak svět má jedinečné děti.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Elektronické odkazy:

Martina, K., & Kupcová, M. (10. prosinec 2004). Tematické bloky k rozvíjejícím (oborovým) činnostem. Metodický portál. Načteno z <https://clanky.rvp.cz/clanek/143/TEMATICKE-BLOKY-K-ROZVIJEJICIM-OBOROVYM-CINNOSTEM>.

Svobodová, E. (3. březen 2005). Evaluace v mateřské škole. Metodický portál. Načteno z <https://clanky.rvp.cz/clanek/184/EVALUACE-V-MATERSKE-SKOLE.html>. ISSN 1802-4785.

Lišková, M. (18. listopad 2005). Hudební výchova a vzdělávací obsah RVP PV. Načteno z <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/P/394/hudebni-vychova-a-vzdelavaci-obsah-rvp-pv.html>

Šírová, E. (4. leden 2011). Metody poznávání a rozvíjení individuálních potřeb předškolních dětí. Metodický portál. Načteno z <https://clanky.rvp.cz/clanek/9881/METODY-POZNAVANI-A-ROZVIJENI-INDIVIDUALNICH-POTREB-PREDSKOLNICH-DETI.html>. ISSN 1802-4785.

Michlíčková, R. (13. květen 2012). ...první vločka, druhá, třetí, jak vypadá zima, děti Metodický portál: . Načteno z <https://clanky.rvp.cz/clanek/15561/PRVNI-VLOCKA-DRUHA-TRETI-JAK-VYPADA-ZIMA-DETI.html>. ISSN 1802-4785.

Lišková, M. (26. Březen 2013). *Hudební činnosti pro předškolní vzdělávání*. Načteno z Návěst písní: <https://clanky.rvp.cz/clanek/k/p/16933/HUDEBNI-CINNOSTI-PRO-PREDSKOLNI-VZDELAVANI-NACVIK-PISNI.html>

Svobodová, E. (2017). *Hry v mateřské škole*. Načteno z DOCPLAYER: https://docplayer.cz/34558235-Hry-v-materske-skole-autor-textu-eva-svobodova.html#show_full_text

Pohořelý, S. (2021). *RVP PV*. Načteno z RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM PRO PŘEDŠKOLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ: https://www.msmt.cz/file/56051_1_1/

Literární zdroje:

- Coufalová, E., Medek, I., & Synek, J., 2013. *Hudební nástroje jinak: netradiční využití tradičních hudebních nástrojů a vytváření jednoduchých hudebních nástrojů: [slyšet jinak]*. Janáčkova akademie múzických umění v Brně. ISBN 978-80-7460-037-1.
- Hurdová, E. (2014). *Hrajeme si s padákem*. Portál.
- Krejčíková, E. (1986). *Vývojová psychologie pro učitele*.
- Krejčíková, E. (1986). *Vývojová psychologie pro učitele*.
- Lišková, M. (2012). *Hudební činnosti v předškolním vzdělávání*. Raabe.
- Mertin, V., & Gillnerová, I. (2015). *Psychologie pro učitelky mateřské školy*. Portál.
- Pecháček, S. (2013). *Lidová píseň a sborová tvorba*. Praha: Karolinum.
- Příhoda, V. (1971). *Ontogeneze lidské psychiky I*. Státní pedagogické.
- Syslová, Z., & Štěpánková, L. (2019). *Třídní projekty v mateřské škole*. Portál.
- Šímanovský, Z., & Tichá, A. (2016). *Lidové písničky a hry s nimi*. Portál.
- Šmelová, E., & Prášilová, M. (2018). *Didaktika předškolního vzdělávání*. Portál.
- Tichá, A. (2005). *Učíme se zpívat: hlasová výchova pomocí her pro děti od 5 do 11 let*. Portál.
- Vágnerová. (2000). *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. Portál.
- Vejvoda, L. T. (2019). *Česká lidová píseň: Historie, analýza, typologie*.
- Zezula, J., & Janovská, O. (1987). *Hudební výchova v mateřské škole: (metodika)*. Státní pedagogické nakladatel.

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: Cvičení na rozezpívání -foto: severáček.cz	39
Obrázek 2: Travička zelená (noty) - foto: detskestranky.cz	58
Obrázek 3: Holka modrooká (noty) - foto: Pinterest	58
Obrázek 4: Experiment - odpařování vody - foto: Pinterest.....	59
Obrázek 5: Výroba kapky - foto: Pinterest.....	59
Obrázek 6: Pod naším okýnkem (noty) - foto: Pinterest	59
Obrázek 7: Bude zima, bude mráz (noty) - foto: Pinterest	60
Obrázek 8: Malování slunce - foto: Lenka Venhodová1	60
Obrázek 9: Práce dětí při výtvarné činnosti - foto: Lenka Venhodová	60
Obrázek 10: Grafomotorický list - hlemýžď a květina - foto: Lenka Venhodová.....	61
Obrázek 11: Otisk ruky - tulipán - foto: Lenka Venhodová.....	61
Obrázek 12: Tvary a barvy - foto: Lenka Venhodová.....	62
Obrázek 13: Malování kapek - foto: Lenka Venhodová.....	62
Obrázek 14: Stříhání kapky - foto: Lenka Venhodová.....	63
Obrázek 15: Doprovázení dětí na klávesy - foto: Lenka Venhodová	63
Obrázek 16: Vyjádření pohybu na hudbu - foto: Lenka Venhodová	64
Obrázek 17: Báseň s pohybem - foto: Lenka Venhodová	64
Obrázek 18: Asociační kruh - foto: Lenka Venhodová.....	65
Obrázek 19: Experiment „Co plave"? - foto: Lenka Venhodová	65
Obrázek 20: Experiment „Co se potápí" - foto: Lenka Venhodová	66

OBRÁZKY

Obrázek 2: Travička zelená (noty) - foto: detskestranky.cz

Travička zelená

Musical score for the song 'Travička zelená' in C major, 2/4 time. The score consists of three staves of music with lyrics in Czech. The first staff contains measures 1-5, the second staff measures 6-10, and the third staff measures 11-15. The melody is simple and suitable for children's songs.

1 C G7 C G7 C G7
Tra - vič - ka ze - le - ná, to je mo - je po - tě - še - ní, tra - vič - ka

6 C G7 C G7 C
ze - le - ná, to je mo - je pe - ři - na. Jak jen zja - ra zač - ne pu - čit,

11 G7 C G7 C G7 C
ne - chci já se do - ma mu - čit. Tra - vič - ka ze - le - ná, to je mo - je pe - ři - na.

Obrázek 3: Holka modrooká (noty) - foto: Pinterest

HOLKA MODROOKÁ

Musical score for the song 'Holka modrooká' in C major, 2/4 time. The score consists of four staves of music with lyrics in Czech. The first staff contains measures 1-5, the second staff measures 6-10, the third staff measures 11-13, and the fourth staff measures 14-15. The melody is simple and suitable for children's songs.

1 C F C C G G C C C F
Hol - ka mod - ro - o - ká ne - se - dá - vej u po - to - ka Hol - ka

6 C C G G C G G C C
mod - ro - o - ká ne - se - dá - vej tam V po - to - ce se vo - da to - čí

11 G G C C C F
po - de - me - le tvo - je o - čí Hol - ka

14 C C G G C
mod - ro - o - ká ne - se - dá - vej tam

Obrázek 4: Experiment - odpařování vody - foto: Pinterest

Obrázek 5: Výroba kapky – foto: Pinterest

Obrázek 6: Pod naším okýnkem (noty) - foto: Pinterest

Pod naším okýnkem

Česká

Pod na-ším o-kýn-kem ros-teu tam dvě rů-že, pod na-ším o-kýn-kem ros-te tam štěp.

9

Jsou na něm jah-lě-ka, tr-há je An-ěč-ka, jsou dob-rá, jsou slad-ká, jsou ja-ko med.

The image displays the musical notation for the song "Pod naším okýnkem" in G major (one sharp) and 3/4 time. The melody is written on a single staff. Below the staff, the lyrics are provided in Czech. A small number "9" is placed below the first line of lyrics. The lyrics describe a garden scene with roses and strawberries growing under a window, and a honey bee on a honeycomb.

Obrázek 7: Bude zima, bude mráz (noty) - foto: Pinterest

BUDE ZIMA, BUDE MRÁZ

Lidová píseň z Moravy

1. Bu - de zí - ma, bu - de mráz, kam se, ptáč - ku, kam scho - vás?

Scho - vám se já pod hru - du, tam já zí - mu pře - bu - du.

2. Bude zima, bude mráz,
Kam se, ptáčku, kam schováš?
Schovám se do javora,
tam bude má komora.

3. Bude zima, bude mráz,
kam se, ptáčku, kam schováš?
Schovám se já pod mezu,
až přestane, vylezu.

4. Až přestane, vyletím,
celý svět rozveselím.
Půjde milá na trávu,
Zaspívám jí nad hlavú.

Obrázek 8: Malování slunce – foto: Lenka Venhodová

Obrázek 9: Práce dětí při výtvarné činnosti – foto: Lenka Venhodová

Obrázek 10: Grafomotorický list – hlemýžď a květina – foto: Lenka Venhodová

Obrázek 11: Otisk ruky – tulipán – foto: Lenka Venhodová

Obrázek 12: Tvary a barvy – foto: Lenka Venhodová

Obrázek 13: Malování kapek – foto: Lenka Venhodová

Obrázek 14: Stříhání kapky – foto: Lenka Venhodová

Obrázek 15: Doprovázení dětí na klávesy – foto: Lenka Venhodová

Obrázek 16: Vyjádření pohybu na hudbu – foto: Lenka Venhodová

Obrázek 17: Báseň s pohybem – foto: Lenka Venhodová

Obrázek 18: Asociační kruh – foto: Lenka Venhodová

Obrázek 19: Experiment „Co plave“? - foto: Lenka Venhodová

Obrázek 20: Experiment „Co se potápí” - foto: Lenka Venhodová

